

בנק הפועלים

דוח על הסיכונים -
גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים
ליום 30 ביוני 2020

Q2
20

תוכן העניינים

7	דוח על הסיכונים
8	א. מבוא
8	א.1. מידע צופה פני עתיד
8	א.2. הצהרה על הגילוי
9	ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים
9	ב.1. יחסים פיקוחיים עיקריים
10	ב.2. הערכת הסיכונים וניהולם
10	ב.3. חומרת גורמי סיכון
12	ב.4. סיכונים מובילים ומתפתחים
13	ב.5. השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה
14	ב.6. הפסקת פרסום ריביות הליבור
15	ב.7. סקירת נכסי סיכון משוקללים
16	ג. הון ומינוף
16	ג.1. הרכב ההון
18	ג.2. הלימות ההון
20	ג.3. יחס מינוף
22	ד. סיכון אשראי
23	ד.1. איכות האשראי של חשיפות האשראי
27	ד.2. חשיפות לסיכוני אשראי
32	ד.3. מידע נוסף על חשיפות לסיכוני אשראי
37	ד.4. הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית
40	ה. סיכוני אשראי של צד נגדי
41	ו. סיכון שוק
42	ו.1. סיכון שוק בתיק למסחר
43	ו.2. סיכון ריבית בתיק הבנקאי
45	ו.3. סיכון מניות ומרווחי אשראי - סיכון השקעה
46	ז. סיכון נזילות
51	ח. סיכון תפעולי
51	ח.1. סיכוני אבטחת מידע וסייבר
52	ח.2. היערכות לחירום
52	ט. סיכון ציות
53	י. סיכון משפטי
53	יא. סיכון מוניטין
53	יב. סיכון רגולציה
54	יג. סיכון כלכלי
54	יד. סיכון אסטרטגי
54	טו. סיכון סביבתי

רשימת הטבלאות

יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים

- 9 לוח ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים
11 לוח ב-2: חומרת גורמי הסיכון
15 לוח ב-3: סקירת נכסי סיכון משוקללים

הון ומינוף

- 16 לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי
20 לוח ג-2: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף
21 לוח ג-3: גילוי על יחס מינוף

סיכון אשראי

- 24 לוח ד-1: פרטים בדבר יתרת החובות, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים, במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי
24 לוח ד-2: פרטים בדבר יתרת החוב הרשומה של אשראי בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה
25 לוח ד-3: מדדי סיכון אשראי
26 לוח ד-4: איכות האשראי של חשיפות אשראי
27 לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק
31 לוח ד-6: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים
32 לוח ד-7: פירוט יתרות אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק
32 לוח ד-8: פירוט יתרות סיכון האשראי לכל קבוצת לוויים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי (כהגדרתו בהוראה 313)
33 לוח ד-9: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק
33 לוח ד-10: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים
34 לוח ד-11: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל
35 לוח ד-12: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל
36 לוח ד-13: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה
37 לוח ד-14: טבלת הפחתת סיכון אשראי
38 לוח ד-15: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון

סיכוני אשראי של צד נגדי

- 41 לוח ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית
41 לוח ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי

סיכון שוק

- 42 לוח ו-1: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)
42 לוח ו-2: רגישות לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ושינויים במדד המחירים לצרכן
43 לוח ו-3: סיכון שוק על-פי הגישה הסטנדרטית
44 לוח ו-4: שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
44 לוח ו-5: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו
45 לוח ו-6: רגישות הערך הכלכלי של הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)
45 לוח ו-7: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית

סיכון נזילות

- 47 לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים
50 לוח ז-2: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל

דוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש לכם את ה"דוח על הסיכונים גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 30 ביוני 2020" (להלן: "הדוח על הסיכונים" או ה"דוח").

המידע המפורט בדוח זה כנדרש בהוראות הדיווח של בנק ישראל, כולל דרישות גילוי שפורסמו על-ידי ועדת באזל ודרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על-ידי הפרוהם ליציבות פיננסית (FSF) ודרישות גילוי שפורסמו על-ידי צוות משימה שהוקם על-ידי המוסד ליציבות פיננסית (FSB) לשיפור הגילוי על סיכונים בתאגידים בנקאיים.

פרסום זה של הדוח על הסיכונים הינו במסגרת הדיווח הכספי של בנק הפועלים בע"מ וכולל מידע בנושאי ניהול הסיכונים וההון. יש לעיין בדוח זה ביחד עם ה"דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019", עם הדוחות הכספיים לשנת 2019 ועם תמצית הדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2020.

בכבוד רב,

אמיר בכר

משנה למנכ"ל, מנהל סיכונים ראשי

דב קוטלר

המנהל הכללי

ראובן קרופיק

יו"ר הדירקטוריון

תל-אביב, 12 באוגוסט 2020

א. מבוא

א.1. מידע צופה פני עתיד

מרביתו של המידע המפורט בדוח זה, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות (אף אם הוא מבוסס על עיבוד של נתונים היסטוריים), מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים במצב הגיאופוליטי, שינויים רגולטוריים, שינויים חשבונאיים ושינויים בכללי המיסוי, וכן שינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק, ואשר עשויים להביא לאי התממשות ההערכות ו/או לשינויים בתוכנית העסקיות של הבנק. מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "תחזית", "תוכנית", "יעד", "אומדן סיכון", "תרחיש", "תרחיש קיצוני", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות", "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות", "צריך", "יכול", "יהיה" וביטויים דומים להם. ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים, בין היתר, שינויים בפרמטרים הבאים: מצב המשק, טעמי הציבור, שיעורי ריבית בארץ ובחו"ל, שיעורי אינפלציה, הוראות חקיקה ורגולציה חדשות בתחום הבנקאות ושוק ההון, החשיפה לסיכונים פיננסיים, איתנות פיננסית של לווים, התנהגות המתחרים, היבטים הקשורים בתדמית הבנק, התפתחויות טכנולוגיות ונושאי כח אדם, ובתחומים אחרים אשר יש להם השפעה על פעילות הבנק ועל הסביבה בה הוא פועל, ואשר מטבע הדברים התממשותם אינה ודאית.

מידע זה משקף את נקודת המבט הנוכחית של הבנק בנוגע לאירועים עתידיים. נקודת מבט זו מבוססת על הערכות, ולכן נתונה לסיכונים, לחוסר ודאות, ואף לאפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו בכלל, או יתממשו במקצת בלבד, ואף שההתפתחויות בפועל תהיינה הפוכות מאלו שנצפו.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על מידע המצוי בידיעת הבנק והמבוסס, בין היתר, על פרסומים של גורמים שונים, כגון: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד הבינוי והשיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם.

א.2. הצהרה על הגילוי

על-פי הנחיות בנק ישראל, ההצהרות על הגילוי בדוח הכספי התקופתי של הבנק, תקפות גם ל"דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים". במסגרת הדיונים בדוחות הכספיים של הבנק, אישר דירקטוריון הבנק את פרסום ה"דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 30 ביוני 2020".

ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים

ב.1. יחסים פיקוחיים עיקריים

לוח ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים

על בסיס מאוחד, ליום					
30 ביוני 2019	30 בספטמבר 2019	31 בדצמבר 2019	31 במרץ 2020	30 ביוני 2020	
במיליוני ש"ח					
הון זמין					
39,852	39,528	38,795	38,152	38,300	הון עצמי רובד 1
39,471	39,185	38,138	37,551	37,754	הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
40,585	40,261	39,528	38,640	38,788	הון רובד 1
39,471	39,185	38,138	37,551	37,754	הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
50,846	50,458	49,235	48,192	48,518	הון כולל
46,176	45,865	44,810	44,360	45,598	הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
נכסי סיכון משוקללים					
332,991	332,922	336,387	340,232	340,944	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA)
333,523	333,401	337,271	341,040	341,676	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA), לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
יחסי הלימות הון, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים					
11.97%	11.87%	11.53%	11.21%	11.23%	יחס הון עצמי רובד 1
11.83%	11.75%	11.31%	11.01%	11.05%	יחס הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
12.19%	12.09%	11.75%	11.36%	11.38%	יחס הון רובד 1
11.83%	11.75%	11.31%	11.01%	11.05%	יחס הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
15.27%	15.16%	14.64%	14.16%	14.23%	יחס הון כולל
13.84%	13.76%	13.29%	13.01%	13.35%	יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
10.26%	10.26%	10.27%	9.27%	9.26%	יחס הון עצמי רובד 1 הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾
1.71%	1.61%	1.26%	1.94%	1.97%	יחס הון עצמי רובד 1 זמין, מעבר לנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾
יחסי המינוף, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים					
511,322	508,609	519,648	541,421	556,182	סך החשיפות
511,535	508,801	520,001	541,744	556,475	סך החשיפות, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
7.94%	7.92%	7.61%	7.14%	6.97%	יחס המינוף
7.72%	7.70%	7.33%	6.93%	6.78%	יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
ממוצע לשלושת החודשים שהסתיימו ביום					
30 ביוני 2019	30 בספטמבר 2019	31 בדצמבר 2019	31 במרץ 2020	30 ביוני 2020	
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים					
111,017	106,503	109,137	114,646	137,105	סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
87,247	85,681	90,145	90,974	104,419	סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
127%	124%	121%	126%	131%	יחס כיסוי נזילות (באחוזים)

(1) לפני השפעת הוראות המעבר, לרבות השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארצות-הברית בנושא זכויות עובדים, ולפני השפעת התאמות בגין תוכניות ההתייעלות.
 (2) לרבות דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה.

ב.2. הערכת הסיכונים וניהולם

הבנק מבצע בדיקה מקיפה להערכת הסיכונים להם הוא חשוף ובחינת המהותיות שלהם. במסגרת תהליך ה-ICAAP (תהליך פנימי להערכת הלימות ההון) הבנק הגדיר את הסיכונים הבאים כסיכונים מהותיים: סיכון אשראי, סיכון ריכוזיות, סיכון שוק, סיכון השקעה, סיכון תפעולי (לרבות סיכון IT וסיכון סייבר), סיכון צד גנדי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי-תחרותי, סיכון רגולטורי וסיכון ציות. סיכונים נוספים אליהם חשוף הבנק מטופלים באופן ישיר כחלק מהניהול העסקי והם: סיכון משפטי, סיכון כלכלי וסיכון סביבתי.

ניהול הסיכונים מתבצע בראיה גלובלית של פעילות הבנק בארץ ובסניפי הבנק בחו"ל, ובשים לב לפעילות החברות הבנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה. החברות הבנות מונחות לנהל את הסיכונים על בסיס האסטרטגיה והמדיניות הקבוצתית, תוך ביצוע התאמות בהתאם לנסיבות, ודיווח עליהן לחברה האם. ניהול הסיכונים מתבצע בכל חברה בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי המדיניות המותווית על-ידי הדירקטוריון של כל חברה. הבנק מנהל את הסיכונים השונים תוך גידור חלק מהם. המפקח על הבנקים קבע בהוראות ניהול בנקאי תקין הנחיות הקשורות לנושא ניהול הסיכונים. ההוראות מפרטות את דרישות המפקח בניהול הסיכונים השונים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי וקובעות עקרונות יסוד לניהול הסיכונים ולבקרתם, ובכללם: מעורבות נאותה והבנה מעמיקה של דירקטוריון התאגיד הבנקאי בניהול הסיכונים, ניהול הסיכונים באמצעות מנהל סיכונים שהוא חבר הנהלה, העמדת כלים לזיהוי הסיכונים ולמדידתם והסדרת אמצעי פיקוח ובקרה, כולל קיום פונקציה עצמאית לבקרת הסיכונים. הבנק פועל בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים. מנהל הסיכונים הראשי (CRO) וחבר הנהלה האחראי על החטיבה לניהול סיכונים הינו ד"ר א. בכר.

הסיכונים הפיננסיים מנוהלים על-ידי חברי הנהלה ממונים, ובאחריותם.

חברי הנהלה העיקריים האחראים לניהול סיכונים האשראי הינם מנהל החטיבה העסקית מר צ. כהן, והממונה על החטיבה הקמעונאית הגב' ד. רביב. חבר הנהלה האחראי על ניהול סיכונים השוק, ההשקעה והנזילות הינו מנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית מר י. ענתבי. הסיכון המשפטי מנוהל על-ידי עורכת-דין י. אלמוג, היועצת המשפטית הראשית.

הסיכון הטכנולוגי, ובכללו סיכון הסייבר, מנוהל על-ידי הגב' א. בן זאב מנהלת חטיבת הטכנולוגיה והמחשוב.

הסיכון התפעולי, למעט הסיכון המשפטי והסיכון הטכנולוגי, מנוהל על-ידי כל חבר הנהלה בתחום הפעילות הנתון לאחריותו.

לפרטים והרחבה בדבר ממשל ניהול הסיכונים לרבות תפיסת הבקרה, הגורמים האחראים, ועדות דירקטוריון וצוותי הנהלה בזיקה לניהול הסיכונים ראה

[ה"דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019".](#)

ב.3. חומרת גורמי סיכון

בטבלה להלן מפורטים גורמי הסיכון והערכות הנהלה לגבי חומרת הסיכון של כל אחד מהם. סולם דרגות החומרה של גורמי הסיכון נקבע תוך התייחסות להגדרות תיאבון הסיכון של הבנק והוא כולל חמש דרגות חומרה לכל גורם סיכון. עבור שלוש דרגות חומרה (נמוכה, בינונית וגבוהה) נקבעו מדדים כמותיים. לפרטים ראה [הדוח על הסיכונים לשנת 2019](#).

השפעת הסיכון	גורם הסיכון	
סיכונים פיננסיים		
בינונית-גבוהה	סיכון אשראי (לרבות סיכון צד נגדי)*	1.
בינונית-גבוהה	מזה: סיכון בגין איכות הלווים ו/או ביטחונות*	1.1
בינונית	מזה: סיכון בגין ריכוזיות ענפית	1.2
בינונית	מזה: סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים	1.3
נמוכה-בינונית	סיכון שוק	2.
נמוכה-בינונית	מזה: סיכון ריבית	2.1
נמוכה	מזה: סיכון אינפלציה/סיכון שער חליפין	2.2
נמוכה-בינונית	מזה: סיכון מחירי מניות ומרווחי אשראי	2.3
נמוכה-בינונית	סיכון נזילות	3.
סיכונים תפעוליים ומשפטיים		
בינונית	סיכון תפעולי	4.
בינונית	מזה: סיכון סייבר	4.1
בינונית	מזה: סיכון IT	4.2
נמוכה	סיכון משפטי	5.
סיכונים אחרים		
נמוכה-בינונית	סיכון מוניטין	6.
בינונית	סיכון אסטרטגיה ותחרות	7.
בינונית	סיכון רגולציה וחקיקה	8.
גבוהה	סיכון כלכלי - מצב המשק בישראל	9.
גבוהה	סיכון כלכלי - מצב המשק בעולם	10.
בינונית	סיכון ציות**	11.

* רמת סיכון האשראי הועלתה ברבעון הראשון 2020 לרמה בינונית-גבוהה על רקע משבר התפשטות נגיף הקורונה והשפעותיו הנוכחיות והאפשריות לעתיד על המצב הכלכלי.

** בעקבות אישור ההסדרים המוסכמים עם הרשויות בארצות-הברית בנוגע לחקירת המס ולחקירת פי"א (ראה [ביאור 101 ו-1010 בתמצית הדוחות הכספיים](#)), לרבות ביחס להתחייבויות הבנק לפי ההסדרים) הוחזרה ברבעון הראשון 2020 רמת הסיכון של סיכון הציות לבינונית (קודם לכן הוגדרה כבינונית-גבוהה). במסגרת זו נכלל גם הסיכון לו חשוף הבנק בעקבות ההסדרים האמורים.

עם זאת, בשל אי הוודאות הרבה השוררת בשלב זה לא ניתן להעריך את מלוא ההשפעות העתידיות של משבר התפשטות הנגיף על חומרתם של כל גורמי הסיכון. הערכות הבנק בדבר השלכות אפשריות של המשבר והשפעתו על השווקים הינן מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בפרק מידע צופה פני עתיד, הערכות אלה אינן ודאיות והן עשויות להתממש באופן שונה מהותית מהאמור להלן.

ב.4. סיכונים מובילים ומתפתחים

בהתבסס על המלצת ה-FSB (המוסד לציבות פיננסית), סיכון מוביל מוגדר כהתפתחות המתרחשת כיום בסביבת העסקים של הבנק, אשר עלולה להשפיע לרעה על תוצאות הבנק במהלך השנה הקרובה. זאת לעומת סיכון מתפתח אשר ישנה אי ודאות גדולה יותר לגבי מועד גיבושו לכלל התרחשות בעלת השפעה מהותית על אסטרטגיית הבנק.

ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק מתואר בהרחבה בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

הנהלת הבנק והדירקטוריון דנו בהשפעתם על הבנק של הסיכונים המובילים והמתפתחים המפורטים להלן ובוחנים מעת לעת את הצורך בהתאמת האסטרטגיה העסקית בהתאם להתפתחויות אלה:

- **סיכון הציות:** תחת סיכון הציות כלולים, בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור, מתן ייעוץ ללקוח, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), היבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או שירותים ללקוחות, או הוראות בעלות אופי דומה. התממשות הסיכון בעולם באה לידי ביטוי בהמשך החקירות נגד בנקים בעולם והקנסות המוטלים עליהם בקשר להפרות חוק או רגולציה, כגון בדבר סיוע להעלמות מס ומניעת מימון טרור, הלבנת הון וחקירת מעשי שחיתות. עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים ובנושא FIFA נחקרו על-ידי הרשויות האמריקאיות ולאחרונה, אושרו ופורסמו הסדרים מוסכמים בין קבוצת הבנק לבין ה-DOJ ורשויות אמריקאיות נוספות שהביאו לסיום החקירות. לפירוט ראה [ביאור 10 ו-110](#) בתמצית הדוחות הכספיים.

- **סביבת המקרו:** פעילות הבנק תלויה בסביבה העסקית בישראל ובעולם. מצב הכלכלה העולמית, שינויים משמעותיים במדיניות המוניטרית ובעקומי הריבית, תנודתיות בשווקים ושינויים במחירי הנכסים הפיננסיים בארץ ובעולם ובמחירי הנדל"ן והמצב הכלכלי, המדיני והביטחוני של ישראל ושל האזור הינם בעלי פוטנציאל להשפעה על פעילות הבנק. התוכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק כוללת הנחות מסיימות לגבי סביבת המקרו תוך התייחסות לסיכונים הקיימים בכלכלה הגלובלית ובמשק הישראלי ומאזנת בין שיקולי תשואה לסיכון. הבנק מעריך ובוחן את התוכנית האסטרטגית לאור שינויים בסביבת המקרו.

משבר התפשטות נגיף הקורונה הינו משבר בעל השלכות מקרו כלכליות מהותיות המשפיע הן על אופן עבודת הבנק והן על הפוטנציאל להתממשות סיכונים שונים ובכללם סיכון אשראי, סיכונים שוק וסיכון תפעולי. בשלב זה קיימת אי ודאות בנוגע למשך המשבר והשלכותיו העתידיות על פעילות המשק העולמי, המשק המקומי, לקוחות הבנק והבנק עצמו ובהתאם גם על הסיכונים השונים. לפרטים ראה [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#) ופרק השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה להלן.

- **הסביבה הרגולטורית בארץ ובחו"ל:** לרפורמות רגולטוריות בינלאומיות קיימת השלכה על פעילותו העסקית של הבנק בארץ ובעולם. בישראל גובשו בשנים האחרונות מספר יוזמות רגולטוריות שעניינן בעיקר הגברת התחרותיות במערכת הבנקאית בישראל ולצידן קיימות מספר יוזמות רגולטוריות נוספות הנמצאות בשלבי ייזום. היוזמות והמגמות הרגולטוריות, ובפרט הפרדות הבנק מחברות כרטיסי האשראי והשינויים המשמעותיים בתחום פעילות זה, כמו גם נידוד חשבונות בנק ו-Open API עשויות להשפיע על המערכת הבנקאית בכלל ועל הבנק בפרט. בשלב זה מוקדם להעריך את כל ההשפעות של שינויים אלה על הבנק. לפרטים אודות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל התשע"ז-2017 ראה [ביאור 16 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

- **סיכון אבטחת מידע ותקריות קיברנטיות:** איומי הסייבר המתגברים כלפי גופים פיננסיים מביאים להפנית משאבי התעשייה הבנקאית להתמודדות עם הסיכון. הבנק מבצע בקורות באופן תדיר בכלל הערוצים על מנת למנוע חדירת פוגענים, הפעלת תוכנות זדוניות ומניעת דלף מידע. מעגלי הבקרה מורכבים ממספר רב של מערכות אבטחת מידע מתקדמות אשר פרוסות פנימית ברשת הבנק וחיצונית בתור הגנה היקפית. עקב התפשטות נגיף הקורונה חל תהליך של מעבר משמעותי של עובדים לעבודה מרחוק ושינויים נוספים באופן פעילות הבנק, זאת במקביל לגידול באיומים. מערך הגנת הסייבר פיתח מענה לצמצום הסיכונים כמפורט בפרק סיכון תפעולי להלן.

- **סיכון תחרותי-אסטרטגי:** תחרות חדשה מצד חברות ביג-טק (אפל, גוגל, פייסבוק, אמזון ועוד) וחברות פינטק, לצד חדירה של טכנולוגיות חדשות, שינויים בהתנהגות הלקוחות ומודלים עסקיים חדשים בעולם הפיננסי, עלולים ליצור השפעה משמעותית על המערכת הבנקאית בארץ ובעולם בטווח הבינוני-ארוך. לצד זאת, שינויים רגולטוריים ותחרותיים בזירה המקומית, בדגש על מהלכים להגברת התחרות בשוק האשראי הקמעונאי, כדוגמת חוק נתוני אשראי שנכנס לתוקפו בחודש אפריל 2019, נידוד חשבונות בנק ו-Open API העלולים להשפיע על התוצאות העסקיות של הבנק. הבנק גיבש תוכנית אסטרטגית לשנים 2020-2022 הכוללת ביצוע צעדים בתחומי החדשנות, הטכנולוגיה, מבנה הפעילות ועוד, כדי לתת מענה למכלול האיומים.

לפרטים בדבר הליכים משפטיים ראה [ביאור 10 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [ביאור 16 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

5. השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020 התפשט נגיף הקורונה בקצב מהיר ברחבי העולם, ובתגובה לכך ננקטו על-ידי ממשלות לרבות בישראל צעדי התגוננות כגון הגבלת מעבר בין מדינות, אמצעי בידוד וצמצום התקהלויות ותנועה, סגרים, הגבלות על הפעלת עסקים פרטיים ושירותים ממשלתיים ועירוניים ועוד. במהלך הרבעון השני ועם הירידה בקצב התפשטות הנגיף החלו בארץ ובעולם צעדי פתיחה הדרגתיים של המשקים. לקראת סוף הרבעון השני ובתחילת הרבעון השלישי הואץ שוב קצב התפשטות הנגיף בארץ, וכתוצאה מכך החלה הממשלה ליישם שוב צעדי התגוננות שונים. התפשטות הנגיף ואמצעי ההתגוננות נגדו גורמים לפגיעה כלכלית מהותית ומגמות שליליות בכלכלה העולמית ובכלכלה הישראלית, וגרמו לפגיעה בשוקי ההון העולמיים ובשוק המקומי ברבעון הראשון. בתגובה, ממשלות ובנקים מרכזיים בעולם לרבות בישראל נוקטים במגוון צעדים ובכללם מענקים, הלוואות, התערבות בשוקי ההון ועוד.

משבר התפשטות הנגיף מביא להרעה מהותית בפעילות המשק בישראל אליו חשופה פעילות הבנק וקיימות וצפיות לו השלכות על עסקי הבנק, לרבות בגין עלייה בסיכון האשראי וקשיי נזילות של לווים, הן במגזר העסקי והן במגזר הפרטי, ובגין ההאטה בפעילות הכלכלית. כמו-כן להורדת ריביות לזמן קצר על-ידי הבנקים המרכזיים, אלה שהתרחשו והורדות נוספות שעשויות להתבצע, השפעה על קיטון בהכנסות המימון והריבית העתידית של הבנק. זאת בנוסף לסיכון לירידות בשערי נכסים סחירים ושינוי במרווחי אגרות-חוב אשר יוצרים השפעה לרעה על שווי הנכסים הסחירים של הבנק והשפעות נוספות.

לא ניתן להעריך את היקף התפשטות הנגיף בעתיד, או את תגובת הממשלות והבנקים המרכזיים הן מבחינת ההגבלות שיוטלו על המשקים והן מבחינת צעדים לתמיכה ועידוד הפעילות הכלכלית ואת תגובת הכלכלות והשוקים. לא ניתן גם לאמוד ולכמת את משך המשבר ועומקו ואת השפעתו העתידית על הכלכלה העולמית, המשק הישראלי, לקוחות הבנק והבנק עצמו.

הבנק הקים צוות יעודי של ההנהלה לטיפול במשבר פיננסי לעניין משבר התפשטות נגיף הקורונה בראשות מנכ"ל הבנק. הצוות, וכן צוות ההנהלה לניהול סיכונים וצוות, בוחנים באופן שוטף תרחישים שונים להתפתחות המשבר ולהשפעותיו הפיננסיות על הבנק, את השפעות המשבר על סיכונים האשראי וסיכון צד נגדי מול לקוחות, בנקים ואחרים, השפעותיו על הנזילות, תיק הנוסטרו, חדר עסקות ועוד. נושאים אלו נדונים באופן תדיר גם בדירקטוריון הבנק. כמו-כן הבנק הקים צוותי עבודה שעדכנו חלק מהתוכניות האסטרטגיות של הבנק, ובפרט המליצו על האצת תוכניות העבודה בתחומים שונים, מתווה העדכון והתוכניות עצמן אושרו בדירקטוריון.

בהתאם, כחלק מהיערכות הבנק לתוצאות משבר הקורונה, ובמטרה להעריך את השפעותיו האפשריות, נבחנו תרחישים שונים להתפתחות שורה של פרמטרים כלכליים, ואלו משמשים את הבנק לאמידת ההשפעות על הבנק. בתרחיש הייחוס הבנק מניח כי מגבלות מסוימות על הפעילות הכלכלית יחולו לפחות עד תום שנת 2020. התוצר התכווץ בחדות בשני הרבעונים הראשונים של 2020, ועל-פי התרחיש צפוי לרשום התאוששות ברבעון השלישי שתביאם ברבעון הרביעי. התוצר בתרחיש הייחוס של הבנק מתכווץ בשנת 2020 כולה בכ-7.5%, כאשר שיעור האבטלה הרבעוני (כולל חל"ת) עולה עד לרמה של כ-16% בשיא. ריבית בנק ישראל בתרחיש זה נותרת ברמה של 0.1% לאורך כל שנת 2020. הערכות ותרחישים אלו מתעדכנים באופן שוטף בהתאם לתחזיות השונות, לתוכניות הכלכליות של הממשלה ולאירועים בארץ ובעולם.

בהיבט התפעולי ובהיבטי המשכיות עסקית נקט הבנק בשורה של תהליכים ואמצעים ובכללם עבודה מרוחקת, דילול ו/או פיצול יחידות, שינויים באופן פעילות הסניפים והפעילות מול הלקוחות, דחיית תשלומי משכנתאות והלוואות ועוד. זאת בהתאם להנחיות הממשלה ומשרד הבריאות ושינוי רגולציה של בנק ישראל, ובפרט הוראת שעה ניהול בנקאי תקין 250 של הפיקוח על הבנקים המתעדכנת מעת לעת. ככלל, הסיכונים התפעוליים ובכללם סיכונים הסייבר שקשורים למשבר והשלכותיו נותחו ובהתאם נשקלים ומיושמים בקרות ואמצעים מתאימים למזעור הסיכון. עם זאת, אופן הפעילות המשתנה לאור משבר התפשטות נגיף הקורונה טומן בחובו גידול מסוים בסיכון התפעולי במובנו הרחב, כגון סיכונים טכנולוגיים וסיכונים סייבר, סיכונים מעילות והונאות, תקלות עקב עומסי פעולות בנקאיות או מחסור כ"א, אי-זמינות ספקים חיצוניים ועוד.

על רקע משבר התפשטות נגיף הקורונה ועל מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי, הפחית הפיקוח על הבנקים ביום 31 במרץ 2020 את דרישות ההון מהבנקים במסגרת הוראת שעה לתקופה של שישה חודשים עם אפשרות להארכה. בהתאם, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי הנדרשים מהבנק על-ידי הפיקוח על הבנקים על בסיס מאוחד, ליום 30 ביוני 2020 הינם 9.26% ו-12.76%, בהתאמה (במקום 10.26% ו-13.76% לפני הוראת השעה). בהודעה שפרסמה המפקחת על הבנקים בקשר עם הוראת השעה, היא ביקשה מהדירקטוריונים של הבנקים, בין היתר, לבחון מחדש את מדיניות הדיבידנדים מתוך כוונה שהמקורות ההוניים שישתחררו כתוצאה מהקטנת דרישות ההון ישמשו להגדלת אשראי ולא לצורך חלוקה. על רקע הודעת המפקחת וכדי לאפשר יישום תכלית ההוראה החליט דירקטוריון הבנק ביום 31 במרץ 2020 להתאים את יעד יחס הון עצמי רובד 1 ל-9.5% וכן החליט כי בשים לב למדיניות החלוקה הקיימת בבנק, לאור אי הוודאות בתנאים המקרו כלכליים יחד עם הגשמת תכלית הוראת השעה ומדיניות הפיקוח על הבנקים, עד לתום תוקף הוראת השעה והתבהרות התנאים ימשיך הבנק שלא לבצע חלוקות מרווחים שוטפים. לפרטים נוספים בדבר הוראות המפקחת על הבנקים, יעדי הלימות הון ודיבידנדים, ראה [פרק הון, הלימות הון ומינוף ברוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

יחס הון עצמי רוברד 1 ליום 30 ביוני 2020 ירד ל-11.23% ויחס המינוף ירד ל-6.97% לעומת יחס הון עצמי רוברד 1 של 11.53% ויחס מינוף של 7.61% ב-31 בדצמבר 2019, בעיקר עקב השפעות משבר הקורונה ובכללן עלייה בצרכי האשראי העסקי של הלקוחות ועלייה בהפרשות להפסדי אשראי, בשל הקיטון בהון עקב חלוקת יתרת מניות ישראל כדבידנד בעין לבעלי המניות ובעקבות השפעות נוספות כמפורט בסעיף 2.3.2 בדוח הדירקטוריון וההנהלה. בעקבות משבר התפשטות נגיף הקורונה, רשם הבנק במחצית הראשונה של שנת 2020 גידול בהוצאות להפסדי אשראי בסכום כולל של כ-1,622 מיליון ש"ח. עיקר הגידול הינו בשל הגדלת היקף ההפרשה הקבוצתית בסך של כ-1,409 מיליון ש"ח, לרבות בגין ההלוואות לדיוור. הגידול האמור הינו בהמשך לגידול בהוצאות להפסדי אשראי בסך של כ-676 מיליון ש"ח שנרשמו במסגרת הדוחות הכספיים לשנת 2019 (שפורסמו במחצית השנייה של חודש מרץ 2020 לאחר התפשטות נגיף הקורונה) וכללו השפעות של התפשטות הנגיף אשר היו ידועות באותו מועד. סך-הכל הגידול בהוצאות להפסדי האשראי בגין התפשטות נגיף הקורונה מסתכם עד כה בכ-2,298 מיליון ש"ח. לפרטים אודות תרחישים והשפעתם על סיכון האשראי ואודות החשיפה וסיכון האשראי לפי ענפי משק ראה [פרק סיכון האשראי](#) להלן. בהקשר זה נציין כי בעקבות משבר הקורונה נדחו עד ל-30 ביוני 2020 תשלומי הלוואות (קרן ו/או ריבית) בהיקף של כ-2,318 מיליון ש"ח כמפורט בפרק סיכון האשראי להלן.

משבר התפשטות נגיף הקורונה מביא לגידול הסיכון בפעילות מול בנקים זרים ובכללו לגידול בסיכונים אשראי וסליקה מולם. הבנק בוחן את הסיכון ומנהל אותו באופן שוטף, ראה [פרק סיכון אשראי להלן](#).

התנודתיות בשווקים הפיננסיים ברבעון הראשון הביאה לגידול באומדני הסיכון של פעילות חדר העסקות של הבנק ושל לקוחותיו. הרגיעה בשווקים ברבעון השני הביאה לירידה במרבית אומדני סיכון אלו. מדדי סיכון השוק והנזילות מצביעים אף הם על רגיעה בהשוואה לסוף הרבעון הראשון. יחד עם זאת בהיעדר תשובה רפואית למחלת הקורונה התנאים שהביאו למשבר הפיננסי והכלכלי עדיין קיימים ועלולים לגרום להרעה נוספת במצב המשק הישראלי והעולמי ועלולים להעיב על השווקים בעתיד. יחס הנזילות הממוצע של הבנק במאוחד עמד על 131% ברבעון שהסתיים ב-30 יוני 2020.

בעוד שברבעון הראשון ירידות בשערי נכסים סחירים, שינויים בעקומי הריבית בארץ ובעולם ובמרווחי אגרות-חוב יצרו השפעה לרעה על שווי הנכסים הסחירים של הבנק, ברבעון השני חלה התאוששות בשווקים ובשווי נכסים אלו. במהלך הרבעון השני חלה עלייה של כ-871 מיליון ש"ח בשווי תיק המניות ותיק אגרות-החוב הזמין למכירה שקיזזה את הירידות מהרבעון הראשון (705 מיליון ש"ח). השפעת עלייה זו על ההון מתמתנת בשל זקיפה להון של השפעות מקזזות הנובעות בעיקר מסגירת מרווחי האשראי לפיהם נקבעת ריבית ההיוון של ההתחייבויות בגין זכויות עובדים, כאשר השפעת ירידת ריבית ההיוון גרמה לגידול בהתחייבות האקטוארית ולקיטון מקביל בהון בסך של כ-519 מיליון ש"ח (לעומת עלייה בהון של 662 מיליון ש"ח ברבעון הראשון). לפרטים בדבר השפעה על סיכונים השוק ראה [פרק סיכונים שוק להלן](#).

כאמור, לא ניתן להעריך בשלב זה את מלוא השפעות משבר התפשטות הנגיף והיקפן על הבנק, וזאת בשל אי ודאות בקשר עם משך משבר התפשטות הנגיף, צעדים שינקטו לעצירת התפשטותו, עוצמתם וכן אי ודאות באשר להשפעות הנגזרות על הפעילות המשקית, מגמות בשוקי ההון וצעדים פיננסיים שונים שינקטו על-ידי ממשלות, בנקים מרכזיים ורגולטורים בנושא (ראה [פרק 4.3 בדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים לשנת 2019](#)) לפרטים נוספים ראה [פרקי הסיכון להלן](#).

הערכות הבנק בדבר השלכות אפשריות של התפשטות נגיף הקורונה והשפעתו על השווקים הינן מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך, תשכ"ח-1968, המבוסס, בין היתר, על מידע, פרסומים של צדדים שלישיים ואומדנים המצויים בידי הבנק למועד זה. הערכות אלה אינן ודאיות והן עשויות להתממש באופן שונה מהותית מהאמור לעיל, בין היתר, כתלות בהיקף התפשטות הנגיף, בתגובת הממשלות והבנקים המרכזיים ובתקופת התמשכות המשבר.

6.6. הפסקת פרסום ריביות הליבור

החל מסוף שנת 2021, המערכת הפיננסית העולמית צפויה להפסיק לפרסם את ריביות ה-"LIBOR" ולחידול מהשימוש בהן. ריביות אלו מהוות בסיס לצורך חישוב שיעור הריבית החל על מוצרים פיננסיים בריבית משתנה במטבעות חוץ עיקריים או צמודים למטבעות אלו. במסגרת הכוונה לבסס עוגני ריבית חלופיים במטבעות הרלוונטיים, מתגבשות בעולם, על-ידי גופים כגון ISDA (International Swaps and Derivatives Association) וה-ARRC (Alternative Reference Rate Committee), חלופות לריביות אלו, שפה משפטית חדשה והצעות למנגנוני החלפה. השינוי הצפוי ישפיע על תעשיית הבנקאות כולה בעולם ובארץ.

במסגרת זו הוקמה בבנק ועדת היגוי אשר עוקבת אחר הפרסומים הבינלאומיים ובוחנת את השפעת החלפה על פעילות הבנק ומעדכנת את ההנהלה והדירקטוריון מדי תקופה. במסגרת פעילות הוועדה נערך מיפוי של המוצרים השונים הקיימים בבנק ואשר מתבססים על ריביות אלו, בוצעו שינויים במסמכים משפטיים וכן נעשות הדרכות לעובדי הבנק. בסוף חודש ינואר 2020 נשלחו ללקוחות הבנק מכתבים אשר מתארים את השינוי העתידי על-פי המידע שהיה מצוי בבנק באותה עת.

לאור חוסר הוודאות לגבי המשך ביצוע התהליך שמושפע כאמור מהחלטות בינלאומיות, אין ביכולת הבנק לבצע הערכות כמותיות של השפעת החלפת הריביות. הבנק ימשיך לעקוב אחרי הפרסומים הבינלאומיים ויפעל בשאיפה להקטין את הסיכונים שנובעים מתהליך החלפת הריביות. לפרטים נוספים ראה [ביאור 10 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

ב.7. סקירת נכסי סיכון משוקללים
 לוח ב-3: סקירת נכסי סיכון משוקללים

דרישות הון מזעריות*	נכסי סיכון משוקללים		
	31 במרץ 2020	30 ביוני 2020	
	במיליוני ש"ח		
	37,543	294,227	1 סיכון אשראי (גישה סטנדרטית)**
	674	5,284	6 סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)
	343	2,691	10 התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)
	-	-	15 סיכון סילוק (Settlement risk)
	2	19	16 חשיפות איגוח (גישה סטנדרטית)
	1,343	10,526	25 סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)
	39,905	312,747	סך-הכל סיכון אשראי
	609	4,769	20 סיכון שוק (גישה סטנדרטית)
	2,989	23,428	24 סיכון תפעולי
	43,503	340,944	27 סך-הכל

* דרישות הון בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש בתוספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח, למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה, בשיעור של 12.76%.

** סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.

ג. הון ומינוף

ג.1. הרכב ההון

לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי

	30 ביוני 2019	30 ביוני 2020	
	במיליוני ש"ח		
הון עצמי רובד 1			
הון עצמי רובד 1 - מכשירים ועודפים			
1	8,167	8,167	הון מניות רגילות שהונפק על-ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
2	31,346	32,239	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
3	(1,332)	(903)	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
5	15	17	מניות רגילות שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על-ידי צד ג' (זכויות שאינן מקנות שליטה)
6	38,196	39,520	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1 - התאמות פיקוחיות וניכויים			
9	7	8	נכסים לא מוחשיים אחרים למעט זכויות שירות למשכנתאות, בניכוי מסים נדחים לשלם
10	50	40	מסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי
11	(1)	(1)	סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידורי תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן
14	2	2	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי
16	-	-	השקעה עצמית במניות רגילות, המוחזקות באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מניות בכפוף להסכמים חוזיים)
21	-	197	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
26	(657)	(381)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים
26	(657)	(381)	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1
26	(657)	(546)	מזה: בגין תוכניות ההתייעלות
26	-	(197)	מזה: בגין מס שכר
26	-	173	מזה: בגין עסקי התאגיד עם אנשים קשורים
28	(599)	(332)	סך-כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
29	38,795	39,852	הון עצמי רובד 1
הון רובד 1 נוסף			
הון רובד 1 נוסף - מכשירים			
33	733	733	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על-ידי התאגיד, הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
36	733	733	הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים
הון רובד 1 נוסף - ניכויים			
43	-	-	סך-כל הניכויים בהון רובד 1 נוסף
44	733	733	הון רובד 1 נוסף
45	39,528	40,585	הון רובד 1

לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי (המשך)

	30 ביוני 2019	30 ביוני 2020		
במיליוני ש"ח/באחוזים				
הון רוברד 2				
הון רוברד 2 - מכשירים והפרשות				
47	30	25	מכשירי הון רוברד 2 שהונפקו על-ידי התאגיד, הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר	
48	5,899	5,796	מכשירי הון רוברד 2 שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'	
49	3,005	1,870	מזה: מכשירי הון רוברד 2 שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על-ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רוברד 2	
50	3,778	3,909	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס	
51	9,707	9,730	הון רוברד 2 לפני ניכויים	
הון רוברד 2 - ניכויים				
57	-	-	סך-כל ההתאמות הפיקוחיות להון רוברד 2	
58	9,707	9,730	הון רוברד 2	
59	49,235	48,518	סך ההון	
נכסי סיכון משוקללים				
	335,948	332,618	340,418	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3
	308,864	305,008	312,221	מזה: נכסי סיכון אשראי
	3,528	3,578	4,769	מזה: נכסי סיכון שוק
	23,556	24,032	23,428	מזה: נכסי סיכון תפעולי
60	336,387	332,991	340,944	סך נכסי סיכון משוקללים
יחסי הון וכריות לשימור הון				
61	11.53%	11.97%	11.23%	הון עצמי רוברד 1
62	11.75%	12.19%	11.38%	הון רוברד 1
63	14.64%	15.27%	14.23%	ההון הכולל
דרישות מזעריות שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים				
69	10.27%	10.26%	9.26%	יחס הון עצמי רוברד 1 המזערי הנדרש הינו 10% והחל מדוח 31 במרץ 2020 הינו 9%. ליחס זה התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה
71	13.77%	13.76%	12.76%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינו 13.5% והחל מדוח 31 במרץ 2020 הינו 12.5%. ליחס זה התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)				
72	1,443	1,441	1,473	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
73	1,378	1,343	476	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
75	3,806	3,588	3,830	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה
תקרה להכללת הפרשות רוברד 2				
76	3,778	3,785	5,068	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רוברד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
77	3,866	3,817	3,909	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רוברד 2 תחת הגישה הסטנדרטית
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר				
82	733	733	488	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רוברד 1 נוסף הכפופים להוראות המעבר
83	809	822	1,044	סכום שנוכה מהון רוברד 1 נוסף בשל התקרה
84	4,577	4,577	3,051	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רוברד 2 הכפופים להוראות המעבר
85	-	-	-	סכום שנוכה מהון רוברד 2 בשל התקרה

ג.2. הלימות ההון

ג.2.א. יעד הלימות ההון

ביום 31 במרץ 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה)" ("הוראת השעה") וזאת, לפי הודעת הפיקוח על הבנקים, על רקע התפשטות נגיף הקורונה ועל מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי. בהתאם לחוזר נדרש הבנק בהיותו תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד (כזה, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל), לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 9% (לעומת 10% לפני השינוי), וביחס הון כולל מזערי של 12.5% (לעומת 13.5% לפני השינוי). דרישות הון אלה יהיו בתוקף למשך שישה חודשים ובמידת הצורך יוארכו בשישה חודשים נוספים ולאחר מכן, ככל שרלוונטי, יידרש הבנק להציג מתווה מדורג לצבירה מחודשת של ההון, ככל שנסחק, על פני שנתיים.

ליחסי ההון המזעריים מתוספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה.

בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחס הון הכולל המזערי הנדרשים מהבנק (שהינו תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד) על-ידי הפיקוח על הבנקים על בסיס מאוחד, ליום 30 ביוני 2020 ולמשך תקופת הוראת השעה, הינם 9.26% ו-12.76%, בהתאמה (במקום 10.26% ו-13.76% לפני הוראת השעה). בהודעה שפרסם הפיקוח על הבנקים בקשר עם הוראת השעה, הוא ביקש מהדירקטוריונים של הבנקים, בין היתר, לבחון מחדש את מדיניות הדיבידנדים מתוך כוונה שהמקורות ההוניים שישתחררו כתוצאה מהקטנת דרישות ההון ישמשו להגדלת אשראי ולא לצורך חלוקה. על רקע הודעת הפיקוח וכדי לאפשר יישום תכלית ההוראה החליט דירקטוריון הבנק ביום 31 במרץ 2020 להתאים את יעד יחס הון עצמי רובד 1 ל-9.5%. עוד החליט הדירקטוריון כי בשים לב למדיניות החלוקה הקיימת בבנק (של חלוקת עד 40% מהרווח הנקי הרבעוני הנובע מפעולות רגילות), לאור אי הוודאות בתנאים המקרו כלכליים יחד עם הגשמת תכלית הוראת השעה ומדיניות הפיקוח על הבנקים, עד לתום תוקף הוראת השעה והתבהרות התנאים ימשיך הבנק שלא לבצע חלוקות מרווחים שוטפים.

ג.2.ב. תכנון וניהול ההון על-ידי הבנק

דיבידנדים

לפני מועד אישור הדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2018, הודיע הפיקוח על הבנקים לבנק, כי לאור אי הוודאות הרבה בנושא חקירת הרשויות האמריקאיות, ומטעמי זהירות ושמרנות, סבור הפיקוח על הבנקים כי לעת הזו אין מקום לחלוקת דיבידנד שוטף על-ידי הבנק. בהתאם, מטעמי שמרנות ובתיאום עם בנק ישראל, החל מהרבעון השני של 2018 לא הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד שוטף, זאת מבלי לשנות את מדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק. ראה גם [ביאור 24 בדוחות הכספיים לשנת 2019](#).

כתוצאה מעצם מכירת כ-65% ממניות ישראלכרט ברבעון השני של שנת 2019 (ראה [ביאור 15' בדוחות הכספיים](#)), נוצרו לבנק עודפי הון נוספים בסך של כ-1.3 מיליארד ש"ח (מתוכם כ-0.3 מיליארד ש"ח בגין קיטון בסיכון התפעולי של ישראלכרט שיוכרו בהדרגה במשך 3 שנים). בקשר עם עודפי הון אלה הכריז דירקטוריון הבנק בחודש ספטמבר 2019 על חלוקת דיבידנד בסך של 1 מיליארד ש"ח אשר שולם בחודש אוקטובר 2019. ביום 9 במרס 2020 חולקה יתרת ההחזקה של הבנק במניות ישראלכרט (כ-33% מהון המניות המונפק והנפרע של ישראלכרט), כדיבידנד בעין לבעלי מניות הבנק.

ג.2.ג. יישום הוראות רגולטוריות בעלות השפעה על נושאי מדידה והלימות הון

מכירת ישראלכרט

בהתאם לנדרש בחוק להגברת התחרותיות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), תשע"ז-2017 ("החוק להגברת התחרותיות") ופרסום תשקיף הצעת מכר לציבור של מניות ישראלכרט, מכר הבנק בהצעת מכר לציבור ביום 8 באפריל 2019 כ-65.2% מהונה של ישראלכרט. בעקבות המכירה חלה עלייה של כ-0.3% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל. לפרטים אודות החזקות הבנק בקבוצת ישראלכרט, ראה [סעיף 2.6.1 חברות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

ביום 2 בפברואר 2020, אישר דירקטוריון הבנק, חלוקה של יתרת החזקה במניות בישראלכרט, כדיבידנד בעין לבעלי מניות הבנק וביום 9 במרץ 2020 בוצעה החלוקה בפועל. בכך השלים הבנק את ההיפרדות מקבוצת ישראלכרט, כנדרש בחוק להגברת התחרותיות. חלוקת המניות בוצעה בהתאם לשווי המניות בבורסה במועד חלוקתן. השפעת חלוקת הדיבידנד בעין הינה ירידה של כ-0.2% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל.

התייעלות תפעולית

בחודש ינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" ("הוראת התייעלות"). בהתאם להוראת התייעלות, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תוכנית רב-שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו בהוראה יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התוכנית לתקופה של עד 5 שנים בקו ישר לעניין חישוב יחסי הלימות ההון ויחס המינוף. בהמשך להוראת התייעלות, פרסם הפיקוח על הבנקים בחודש יוני 2017 מכתב בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל- התייעלות בתחום הנדל"ן", אשר מעודד את התאגידים הבנקאיים לבחון, בנוסף להתייעלות בהוצאות כוח אדם, גם אפשרויות לצמצום עלויות נדל"ן ותחזוקה של יחידות המטה וההנהלה, לרבות באמצעות בחינה מחודשת של מיקומן הגיאוגרפי ("התייעלות בתחום הנדל"ן"). במסגרת זאת, על מנת לעודד יישום תוכנית התייעלות בתחום הנדל"ן, הפיקוח יאשר לבנקים הקלות בנושא הלימות ההון. במכתב מיום 16 בדצמבר 2019 הפיקוח על הבנקים האריך את התוקף ליישום תוכנית התייעלות עד ליום 31 בדצמבר 2021. בחודש אוקטובר 2016 אישר דירקטוריון הבנק תוכנית התייעלות שעלותה המוערכת בסך של 762 מיליוני ש"ח, נטו מהשפעת המס, נזקפה להון. התוכנית נזקפת בשיעורים שווים על פני 5 שנים החל משנת 2017 לעניין חישוב יחסי הלימות ההון ויחס המינוף. בחודש ינואר 2020 אישר דירקטוריון הבנק תוכנית התייעלות שעלותה המוערכת בסך של 352 מיליוני ש"ח, נטו מהשפעת המס, נזקפה להון ליום 31 בדצמבר 2019. התוכנית נזקפת בשיעורים שווים על פני 5 שנים החל משנת 2020 לעניין חישוב יחסי הלימות ההון ויחס המינוף. השפעת ההקלות בגין תוכניות התייעלות על יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון מוערכת בכ-0.18% ליום 30 ביוני 2020.

הנפקה של כתבי התחייבות נדחים עם מנגנון לספיגת הפסדים

בחודש מאי 2020 הבנק הנפיק, באמצעות הפועלים הנפקות, סדרה של כתבי התחייבות נדחים בסך של כ-1.06 מיליארד ש"ח המהווים חלק מהון רובד 2 של הבנק. לפרטים אודות הנפקה של כתבי התחייבות נדחים שביצעה הפועלים הנפקות, ראה [ביאור 9.1 בתמצית הדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2020](#).

פדיון מוקדם של שטרי הון בהון רובד 2

בחודש יולי 2020, לאחר תאריך הדוחות הכספיים, הפועלים הנפקות ביצעה פדיון מוקדם חלקי של שטרי הון הנדחים סדרה 1 בתמורה לסך של 596 מיליוני ש"ח. בעקבות ההחלטה על פירעון מוקדם חלקי, כפי שפורסמה ב-16 ביוני 2020, הסכום שנפדה לא מוכר בהון הפיקוחי החל מהדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2020.

שלוחת הבנק בתורכיה

בחודש ינואר 2019 התקבל מכתב מבנק ישראל בנושא שלוחת הבנק בתורכיה, בנק פוזיטיף, בו ציין בנק ישראל כי פעילות הבנק בתורכיה חושפת אותו לסיכונים משמעותיים ולפיכך, עד למימוש מלוא החזקות הבנק בשלוחה, נדרש הבנק להגדיל את שיעורי השקלול של נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בחישוב יחס ההון המאוחד בלבד, באופן הבא:

- החל מיום 1 בינואר 2020 ישוקללו נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בשיעור של 300% לכל הפחות.
  - החל מיום 1 בינואר 2021 ישוקללו נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בשיעור של 600% לכל הפחות.
- בהתאם לכך, החל מיום 1 בינואר 2020 הבנק שיקלל את נכסי הסיכון בגין בנק פוזיטיף ב-300% והשפעה על הדוחות לרבעון הראשון של שנת 2020 הינה קיטון ביחס הון עצמי רובד 1 של כ-0.04%. השפעת הנחיה זו בהנחת שקלול נכסי הסיכון ב-600% על יחס הון עצמי רובד 1 על בסיס הנתונים ליום 30 ביוני 2020 הינה קיטון נוסף של כ-0.04%. במסגרת התוכנית האסטרטגית של הבנק, הוחלט לפעול למכירת ההשקעה בבנק פוזיטיף. בהתאם לכך, הבנק פועל להקטנה הדרגתית של תיק האשראי של בנק פוזיטיף.

בחודש יוני 2020 הבנק חידש קו אשראי לבנק פוזיטיף (המוחזק בשיעור של כ-70%) בסך של כ-50 מיליון דולר בשיעור ריבית נמוך מתנאי השוק וזאת בהתחשב בין היתר בנסיבות המיוחדות של בנק פוזיטיף, של קו האשראי שניתן לו על-ידי הבנק ושל מערכת היחסים עם בעל מניות המיעוט ומאמצי הבנק למכירת ההשקעה בבנק פוזיטיף (ראה [סעיף 2.6.3 חברות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#)), בשל המצב המתגבר של הכלכלה התורכית ובנק פוזיטיף. לדרישת הפיקוח על הבנקים, בשל התמחור האמור נכתה יתרת קו האשראי בסך של כ-173 מיליוני ש"ח מההון הפיקוחי. ההשפעה של הנחיה זו על יחס הון עצמי רובד 1 הינה קיטון של כ-0.05%.

חכירות

השפעת יישום תקן חשבונאות בנושא חכירות במועד אימוץ התקן ביום 1 בינואר 2020 הינה קיטון של כ-0.04% ביחס הון עצמי רובד 1 וקיטון של כ-0.05% ביחס ההון הכולל. לפרטים נוספים ראה [ביאור 10 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

ערבויות עם מקדמי המרה מופחתים

בחודש יוני 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטת חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי 203. בהתאם לטייטה קבע הפיקוח על הבנקים מקדמי המרה מופחתים לערבויות מסוימות שניתנו במסגרת ליווי פיננסי לפרויקטים מסוג פינוי בינוי, תמ"א 38 (סוג 2) או עסקות קומבינציה. מקדמי המרה יהיו זהים למקדמי ההמרה של ערבויות חוק המכה, כלומר 10% אם הדירה נמסרה למשתכן ו-30% אם הדירה טרם נמסרה למשתכן. השפעת יישום הטייטה, ככל שתיושם, בהתבסס על נתוני הדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2020 מוערכת בעלייה של 0.03% עד 0.04% ביחס הון עצמי רובד 1 ובעלייה של 0.04% עד 0.05% ביחס הון הכולל.

ג.2.ד. הוראות באזל 3

הוראות באזל 3 נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014, כאשר היישום הינו באופן מדורג בהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 299 בנושא "מדידה והלימות הון-ההון הפיקוחי-הוראות מעבר". בהתאם להוראות המעבר, מכשירי ההון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי הוכרו החל מיום 1 בינואר 2014 עד לתקרה של 80% מיתרתם בהון הפיקוחי ליום 31 בדצמבר 2013, ובכל שנה עוקבת מופחתת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. בהתאם לאמור, בשנים 2019 ו-2020 תקרת המכשירים הכשירים כהון פיקוחי עמדה על 30% ו-20%, בהתאמה.

ג.3. יחס מינוף

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה"). ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדידה משלימה לדרישות הון מבוססות הסיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי. יחס המינוף מבוטא באחוזים ומוגדר כיחס בין מדידת הון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים.

לוח ג-2: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף

31 בדצמבר 2019	30 ביוני 2019	30 ביוני 2020	
במיליוני ש"ח			
463,688	454,247	499,280	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
-	-	-	ההתאמות בגין השקעות ביטוחיות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	-	ההתאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
(3,474)	(809)	(5,016)	התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	-	התאמות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
56,545	54,838	57,844	התאמות בגין פריטים חוץ-מאזניים
2,889	3,046	4,074	התאמות אחרות
519,648	511,322	556,182	חשיפה לצורך יחס מינוף

לוח ג-3: גילוי על יחס מינוף

31 בדצמבר 2019	30 ביוני 2019	30 ביוני 2020	
במיליוני ש"ח/באחוזים			
חשיפות מאזניות			
455,020	447,440	490,112	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך, אך לרבות ביטחונות)
(57)	(48)	(61)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1
454,963	447,392	490,051	סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך)
חשיפות בגין נגזרים			
4,008	4,786	3,477	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים
5,959	5,576	6,911	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים
-	-	-	גילום ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור
(2,298)	(1,596)	(2,341)	ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזומן שניתן בעסקות בנגזרים
-	-	-	רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על-ידי הלקוח
-	-	-	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	-	קיצוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכוי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו
7,669	8,766	8,047	סך חשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך			
471	326	240	נכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך (ללא קיצוזים), לאחר התאמות בגין עסקות שמטופלות כמכירה חשבונית
-	-	-	סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך
-	-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות-ערך
-	-	-	חשיפות בגין עסקות כסוכן
471	326	240	סך חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
חשיפות חוץ-מאזניות אחרות			
170,946	168,670	176,830	חשיפה חוץ-מאזנית בערך נקוב ברוטו
(114,401)	(113,832)	(118,986)	התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
56,545	54,838	57,844	פריטים חוץ-מאזניים
הון וסך החשיפות			
39,528	40,585	38,788	הון רובד 1 *
519,648	511,322	556,182	סך החשיפות*
יחס מינוף			
7.61%	7.94%	6.97%	יחס מינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218
6.00%	6.00%	6.00%	יחס מינוף מזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים

* נתונים אלה כוללים התאמות בגין תוכניות ההתייעלות לפי הוראות הפיקוח על הבנקים (ראה [סעיף "התייעלות תפעולית"](#) לעיל). השפעת ההקלות בגין תוכניות ההתייעלות על יחס המינוף ליום 30 ביוני 2020, המוערכת בכ-0.1% נזקפת בשיעורים שווים על פני 5 שנים ממועד תחילתן.

הקיסון ביחס המינוף ליום 30 ביוני 2020 נובע בעיקר מגידול בסך החשיפות, בין היתר לאור עלייה בצרכי האשראי של הלקוחות לאור ההרעה שנוצרה בסביבת הפעילות הכלכלית במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה, ובשל הקיסון בהון עקב חלוקת יתרת מניות ישראל כד'בידנד בעין לבעלי המניות.

ד. סיכון אשראי

סיכון האשראי הינו סיכון הנובע מכך שהלווה או החייב לא יעמוד בהתחייבויותיו לבנק על-פי הסכם האשראי. תיק האשראי הינו מרכיב עיקרי בתיק הנכסים של קבוצת הבנק, ולכן הרעה ביציבותם של הלווים השונים עלולה להשפיע לרעה על שווי הנכסים ועל רוחניות הקבוצה.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות:

- **אשראי מאזני** - התחייבויות נוכחיות כלפי הבנק כגון אשראי ומשכנתאות לציבור, אשראי לבנקים ופיקדונות בבנקים, אשראי לממשלות, השקעה באגרות-חוב (קונצרניות ואחרות) וכן החלק המאזני (שווי נוכחי) של נגזרים ומכשירים פיננסיים.
- **אשראי חוץ-מאזני** - התחייבויות פוטנציאליות (שטרם מומשו) כלפי הבנק כגון ערבויות, התחייבויות לא מנוצלות למתן אשראי, מסגרות לא מנוצלות וכן התחייבויות פוטנציאליות כתוצאה משינוי בשווי עסקות במכשירים פיננסיים נגזרים. סיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים הינו סיכון צד נגדי, דהיינו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של תזרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. סיכון צד נגדי מטופל בנפרד בפרק ה' להלן.

סיכון נוסף הנובע מתיק חשיפות אשראי הינו סיכון ריכוזיות. סיכון ריכוזיות נובע מפיזור לא אופטימלי של סיכונים ספציפיים בתיק האשראי, דהיינו כאשר תיק האשראי אינו מפוזר דיו בין גורמי הסיכון השונים. לדוגמא: כאשר תיק האשראי מורכב מכמות קטנה של לוויים (ריכוזיות לווה) או חשוף במידה גבוהה לענף מסוים (ריכוזיות ענפית).

בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל פרק זה כולל פריטים שחלה עליהם מסגרת באזל לסיכון אשראי בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 203 אלא אם כן צוין אחרת במפורש.

השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה

התפשטות הנגיף כמו גם צעדי הממשלות בישראל ובעולם להתמודדות עמו, יצרו פגיעה משמעותית בפעילות העסקית בארץ ובעולם המקיפה את מרבית ענפי המשק, אם כי קיימים תחומים בהם הפגיעה מובהקת וברורה כגון תעופה, תיירות, מסחר בקניונים, הסעדה, ארועים, בילוי ופנאי ואנרגיה. היכולת להתמודד עם הפגיעה הכלכלית תלויה בגורמים רבים אשר אינם ברורים מספיק בשלב זה ואשר כוללים את מהירות החזרה לשגרה בענפים השונים, יכולת העסקים ומשקי הבית להתמודד עם המשבר באמצעות שינוי תהליכים ומציאת פתרונות חליפיים, תמיכת הממשלה, התאוששות המסחר העולמי ועוד גורמים נוספים. יוצאים מהכלל תחומים בהם הביקוש עלה והתנאים לא יצרו פגיעה מהותית עסקית כגון בתי מרקחת, מסחר במזון, בעקבות המשבר, גדל באופן חד שיעור מבקשי התעסוקה והשלכות המשבר מייצרות גם בקרב משקי הבית אי ודאות כלכלית משמעותית. הבנק פועל לתמוך בלקוחותיו בתקופת המשבר תוך התחשבות בהשפעות המשבר על סיכון האשראי ולצורך כך ביצע מספר צעדים המפורטים בפרק 2.1.3 בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

על רקע אי הוודאות הרבה, צופה הבנק כי הפסדי האשראי בפועל, עשויים לגדול אך בשלב זה קשה לקבוע באיזו מידה ומתי, בין היתר כתוצאה מתהליכים וצעדים שנוקטים הממשלה ובנק ישראל ואשר עשויים לסייע למשק להחליץ מהמשבר במהירות רבה יותר, אך במידה ולא יצליחו יביאו לדחיה בלבד בהתממשות סיכונים האשראי.

במסגרת היערכות הבנק לתוצאות משבר הקורונה, ובמטרה להעריך את השפעותיו האפשריות, נבחנו תרחישים פנימיים שונים להתפתחות שורה של פרמטרים כלכליים, ואלו משמשים את הבנק לאמידת ההשפעות על הבנק ובפרט, הבנק בוחן את השלכות המשבר הפוטנציאליות על תיק האשראי וזאת גם ככלי תומך לבחינת נאותות הפסדי האשראי. יודגש כי תרחישים כאמור מבוצעים בגישות שונות הנהוגות בכל בנק והתלויות באופן ניהול הסיכונים של כל תאגיד בנקאי ובגישתו הפנימית ולפיכך יתכנו הערכות שונות, לעיתים אף באופן מהותי בין התאגידים הבנקאים השונים בהתאם לתרחישים השונים שערך כל תאגיד בנקאי לפי גישתו ואומדנים שונים בין התאגידים הבנקאיים גם בהינתן אותו מערך הנחות. בהתאם לתרחיש שערך הבנק רמת הפסדי האשראי האפשריים של הבנק בשנה הקרובה עשויה להגיע, בהסתברות שאינה זניחה, ככל שיתממשו נתוני התרחיש וככל שהשפעת נתוני התרחיש על איכות התיק תהיה על-פי המודלים וההנחות שנקטו, לטווח שבין 2.4 מיליארד ש"ח ל-4.8 מיליארד ש"ח.

על רקע האמור לעיל, גם ברבעון זה החליט הבנק להגדיל את יתרת הפרשה הקבוצתית, אשר מסתכמת לתאריך הדוחות הכספיים בכ-5.1 מיליארד ש"ח וזאת בכדי ליצור יתרת הפרשה קבוצתית גבוהה יותר המהווה "כרית ביטחון" אל מול התממשות אפשרית בעתיד של הפסדי האשראי הפרטניים ובמחיקות האוטומטיות, קרי: הכרה בהפסדי אשראי גבוהים יותר במחצית הראשונה של 2020, על-ידי הגדלת יתרת הפרשה הקבוצתית אל מול התממשות עתידית אפשרית של הפסדים פרטניים ומחיקות אוטומטיות. יודגש כי נוכח אי הוודאות הרבה השוררת והקושי הקיים בזיהוי מלא של הפסדי האשראי, בין היתר נוכח דחיית התשלומים ללוויים כפי שתואר לעיל, חיזוי הפסדי אשראי בעיצומו של המשבר הינו תוצאה של הנחות והערכות אשר בשלב זה קשה עד מאד לקבוע את סבירותן.

בתרחיש הייחוס אשר שימש את הבנק לאתגור יתרת ההפרשה הקבוצתית הניח הבנק כי התוצר מתכווץ בחדות בשני הרבעונים הראשונים של השנה ומתאושש בהמשך. התוצר שהונח בתרחיש זה צפוי ברבעון הרביעי של שנת 2020 להיות נמוך בכ-9% מהמקביל לו בשנה שקדמה כאשר במחצית הראשונה של שנת 2021 הונחה עלייה של 10% (במונחים שנתיים), הנחה נוספת בתרחיש היא ששיעור האבטלה עולה עד לרמה של כ-16% בשיא (כולל חל"ת) ויורד לרמה של 10% ביוני 2021 וכי מחירי הדיור יורדים באופן מתון בארבעת הרבעונים הבאים עד ליוני 2021. ריבית בנק ישראל בתרחיש האמור נותרת ברמה של 0.1% בארבעת הרבעונים הבאים. כמו-כן התרחיש מניח כי יותרו הגבלות בגין נגיף הקורונה ולא תהיה חזרה לשגרה מלאה בתקופה הקרובה בעקבות הצורך בנקיטת אמצעי זהירות בריאותיים.

הפרמטרים העיקריים הנכללים בתרחיש ואשר להערכת הבנק ישפיעו על גובה הפסדי האשראי הצפויים ואשר לגביהם קיימת אי ודאות משמעותית הינם שיעור האבטלה ושיעור צמיחת התוצר.

כניתוח רגישות נבחנו השפעות מחמירות יותר מאשר אלו שנכללו בתרחיש הייחוס לשינויים בשני הפרמטרים הנ"ל. בהתאם לניתוח הרגישות במידה ושיעור האבטלה יהיה גבוה ב-2.4-2.0 נקודות האחוז לאורך התרחיש וכן שיעור הצמיחה בתוצר נמוך בעד 4.0 נקודות האחוז, השפעת תרחיש זה הינה גידול של כ-0.6 מיליארד ש"ח בהפסדי האשראי בתרחיש בארבעת הרבעונים הקרובים ביחס לקצה הפסימי של התרחיש.

בנוסף נבחו תרחיש מתון יותר המניח שיעור האבטלה נמוך ב-2.4-2.0 נקודות האחוז לאורך התרחיש וכן שיעור הצמיחה בתוצר גבוה יותר עד 4.0 נקודות האחוז בשלב ההתאוששות. השפעת ניתוח רגישות זה על הפסדי האשראי בפועל האפשריים בארבעת הרבעונים הקרובים מייצרת קיטון של כ-1.7 מיליארד ש"ח בהפסדי האשראי בתרחיש לעומת הקצה הפסימי של תרחיש הייחוס המתואר לעיל. צעדי הממשלה בהמשך הדרך משפיעים אף הם על הערכת הפסדי האשראי הצפויים וככל שיינתן סיוע ממשלתי לעסקים ולפרטיים צפוי קיטון נוסף בהפסדי האשראי. הערכות ותרחישים אלו מתעדכנים באופן שוטף בהתאם לתחזיות השונות, לתוכניות הכלכליות של הממשלה ולאירועים בארץ ובעולם.

מאחר שהשינוי בהפרשה להפסדי אשראי נובע בעיקרו כתוצאה מהגדלת ההפרשה הקבוצתית כדי לבטא תחזית לגידול עתידי בהפסדי האשראי, השינוי אינו ניכר ביחס למדדים לאיכות תיק האשראי אשר מושפעים בעיקר ממצב התיק הנוכחי, כגון שיעור החוב הפגום ושיעור החוב הבעייתי אשר פחתו במחצית הראשונה של השנה ויכול שהדבר נובע גם מדחיות תשלומים ללווים כפי שתואר לעיל.

כפי שתואר לעיל, בשל אי הוודאות הרבה השוררת בשלב זה לא ניתן להעריך את מלוא השפעות המשבר והיקפן על הבנק, יודגש כי הנחות שונות היו יכולות להביא לתוצאות שונות אף באופן מהותי מאילו המתוארות לעיל וכמו-כן עשויות להביא לתוצאות שונות בין התאגידים הבנקאים השונים. הערכות הבנק בדבר השלכות אפשריות של התפשטות נגיף הקורונה והשפעתו על השווקים הינן מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בפרק א.1 לעיל, הערכות אלה אינן ודאיות והן עשויות להתממש באופן שונה מהותית מהאמור לעיל.

ד.1. איכות האשראי של חשיפות האשראי

שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר התפשטות נגיף הקורונה

לנוכח התפשטות נגיף הקורונה והשלכותיו האפשריות על מצב המשק והלווים, ומתוך מטרה לעודד תאגידים בנקאיים לפעול לייצוב לווים שלא עומדים או עשויים לא לעמוד במחויבויות התשלום החוזיות שלהם עקב נגיף הקורונה, פרסם בנק ישראל דגשים לטיפול בחובות לגביהם בוצעו שינויים בתנאים. בהתאם לחוזר נקבע כי שינויים בתנאי הלוואות לא גורמים באופן אוטומטי לסיווג של הלוואות כחובות בעייתיים בארגון מחדש, כאשר בשל משבר התפשטות נגיף הקורונה מבוצעים שינויים לזמן קצר בתשלומים ללווים אשר לא היו בפיגור קודם לכן. עוד נקבע כי, לווה נחשב לווה שאינו בפיגור אם הוא נמצא בפיגור של פחות מ-30 ימים במועד יישום השינויים.

ייצוב לווים שאינם בפיגור בהלוואות הקיימות שלהם, אשר הם לווים תקינים הנתקלים בבעיות פיננסיות או תפעוליות בטווח הקצר כתוצאה ממשבר התפשטות נגיף הקורונה ככלל לא יחשב כארגון מחדש של חוב בעייתי, בפרט כאשר מתקיימים התנאים הבאים:

1. השינוי בוצע בשל משבר התפשטות נגיף הקורונה
2. הלווה לא היה בפיגור במועד שבו יושמו השינויים
3. השינוי הוא לזמן קצר

לעניין קביעת מצב פיגור - חובות שלא היו לפני כן בפיגור וניתנה להם דחיה בשל משבר התפשטות נגיף הקורונה, לא יסווגו כחובות בפיגור בשל הדחייה. כאשר בוצעה דחיית תשלומים בחובות שהיו בפיגור לפני הדחייה, יש להקפיד את מצב הפיגור במשך תקופת דחיית התשלום למעט אם החוב סווג כפגום או אם הוא נמחק חשבונאית. ייתכן שאילולא הקפאת מניין ימי הפיגור ביחס לתשלומים שנדחו, כאמור לעיל, יתרת החובות בפיגור הייתה גבוהה יותר. כמו כן, לגבי הלוואות לדיור שלא היו בעייתיות במועד דחיית התשלומים כאמור לעיל, הובהר כי כאשר ניתנת דחיית תשלומים נוספת, אשר מצטברת לדחייה של יותר מ-6 חודשים, וככל שנצבר מידע חדש המצביע על כך שחלה ירידה בסיכויי הפירעון של אותן הלוואות, על הבנק להפעיל שיקול דעת ולבחון האם נדרש לסווג את ההלוואות כחוב בעייתי.

לפרטים בדבר הנחיות הפיקוח על הבנקים במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, ראה [ביאור 16 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

להלן פרטים בדבר יתרת החובות, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים החל מחודש מרץ 2020, במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי, בהתאם להנחיית הפיקוח על הבנקים כאמור לעיל.
הבנק העמיד לרשות לקוחותיו כלים, מוצרי אשראי ומוצרים נוספים להתמודדות עם המשבר. לפרטים נוספים ראה [פרק "מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה" בדוח ממשל תאגיד](#).

לוח ד-1: פרטים בדבר יתרת החובות, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים⁽¹⁾, במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי

ליום 30 ביוני 2020		
יתרת התשלומים שנדחו בפועל ⁽²⁾	מזה: סכומים בפיגור של 30 ימים או יותר ו/או סוגו כבעייתיים	יתרת האשראי בגינו נדחו תשלומים ⁽²⁾
במיליוני ש"ח		
1,355	881	15,685
355	345	19,896
532	24	5,105
2,242	1,250	40,686
76	81	2,801
2,318	1,331	43,487

(1) היתרה מייצגת את סך החובות שבוצעו לגביהם שינויים בתנאים עד וכולל 30 ביוני 2020 לרבות חובות אשר תקופת דחיית התשלומים בגינם הסתיימה. שינויים אלה כוללים דחיית תשלומי קרן ו/או ריבית לתקופה שאינה עולה על שישה חודשים.
(2) בסמוך למועד הפרסום הסתכמה יתרת האשראי המצטברת בגינה נדחו תשלומים לסך של כ-45 מיליארד ש"ח (לרבות יתרות אשראי שתקופת הדחייה בגינן הסתיימה. יתרת האשראי למועד הפרסום שעדיין נמצאת בדחייה נמוכה משמעותית) ויתרת התשלומים שנדחו בפועל הסתכמה לסך של כ-2.6 מיליארד ש"ח.

אשראי בערבות מדינה

על רקע התפרצות נגיף הקורונה, החליטה המדינה על קרן הלוואות יעודית שעיקרה סיוע לעסקים קטנים ובינוניים שנקלעו לקשיי תזרים כתוצאה מהתפרצות הנגיף. תנאי הלוואות נקבעו על-ידי משרד האוצר והינם אחידים לכל סוגי הלוואות:

- ריבית: שנה ראשונה ריבית אפס (משולמת על-ידי המדינה לבנק), שנה שנייה ואילך, פריים+1.5%.
- תקופה: עד 5 שנים, כולל תקופת גרייס עד 12 חודשים.
- ביטחונות לקוח: עד 5% מגובה הלוואה המאושרת.
- סכום הלוואה:
- במסלול הכללי: 24% מהמחזור השנתי של הלקוח או 20 מיליוני ש"ח, הנמוך מבניהם.
- במסלול המוגבר: 24% מהמחזור השנתי של הלקוח או 10 מיליוני ש"ח, הנמוך מבניהם.

עד כה כ-78% מהאשראי בערבות מדינה ניתן לעסקים קטנים וזעירים וכ-22% נוספים לעסקים בינוניים וגדולים. הסיכון באשראי זה מגודר על-ידי המדינה על-פי השיעורים הבאים: עד 85% באשראי ספציפי, ולא יותר מ-15% לכלל התיק במסלול הכללי, ועד 95% באשראי ספציפי ולא יותר מ-60% לכלל התיק במסלול המוגבר שהושק ב-21 ליוני 2020. המסלול המוגבר כולל עסקים שנפגעו באופן משמעותי מהתפשטות הקורונה ואשר הציגו ירידה מעל 50% במחזור ההכנסות שלהם בחודשים אפריל עד יוני 2020 בהשוואה לאותם חודשים אשתקד, ושהינם ללא יכולת תזרימית עצמאית להתמודד עם הנזקים התזרימיים.

לוח ד-2: פרטים בדבר יתרת החוב הרשומה של אשראי בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה

ליום 30 ביוני 2020	
במיליוני ש"ח	
2,942	עסקים קטנים וזעירים
685	עסקים בינוניים
149	עסקים גדולים
3,776	סך-הכל

ליום		
31.12.19	30.06.20	
1.49%	1.41%	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת אשראי לציבור*
0.31%	0.29%	שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת אשראי לציבור*
1.58%	2.00%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור*
1.27%	1.69%	שיעור יתרת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מיתרת אשראי לציבור**,*
105.97%	141.64%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום*
87.90%	117.40%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור, מיתרת אשראי לציבור פגום בתוספת יתרת אשראי לציבור אשר נמצא בפיגור של 90 ימים או יותר*
2.42%	2.38%	שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור*
0.44%	1.30%	שיעור ההוצאה (הכנסה) בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
0.12%	0.29%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
7.48%	14.29%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

* לפני ניכוי הפרשות להפסדי אשראי.
** כולל הפרשה להפסדי אשראי בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים.

ניתוח איכות התיק

במחצית הראשונה של שנת 2020 נרשמה עלייה (החמרה) במדדים הבאים לעומת סוף 2019:

- שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור.
  - שיעור יתרת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מיתרת אשראי לציבור.
  - שיעור ההוצאה (הכנסה) בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור.
  - שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור.
- במחצית זו נרשמה ירידה (שיפור) במדדים הבאים:
- שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת אשראי לציבור.
  - שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור.
- במדד שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת אשראי לציבור נרשמה ירידה קלה.

השינויים במדדי איכות התיק הינם תוצאה של גידול ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי ובהוצאה להפסדי אשראי במקביל לירידה בסיכון האשראי הבעייתי ויתרת האשראי לציבור פגום בהשוואה ל-31 לדצמבר 2019 מגמות נוגדות אלו מבטאות את המצב הנוכחי בו השפעת התפשטות נגיף הקורונה אינה ניכרת עדיין באופן מהותי באיכות התיק, אך השפעות המשבר עשויות להביא לגידול משמעותי בהפסדי האשראי בעתיד, אותן הביא הבנק לידי ביטוי באמצעות ההפרשה הקבוצתית. יצוין כי קיימת אי ודאות רבה לגבי השלכות המשבר וזאת בהתחשב בהמשך התממשותו בארץ ובחו"ל, הן בהיבט הפגיעה הכלכלית של צעדים נוספים שיתכן וידרשו, כדי למתן את התפשטות הנגיף והן בהיבט הצלחת צעדי תמיכה ממשלתיים.

לגבי מדדים נוספים המתחייבים לסיכון תיק האשראי של אנשים פרטיים בלבד ראה [לוח ד-12: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל](#) להלן.

לוח ד-4: איכות האשראי של חשיפות אשראי

30 ביוני 2020				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
424,278	1,562	420,496	5,344	1 חובות, למעט אגרות-חוב
57,724	-	57,724	-	2 אגרות-חוב
176,830	130	176,960	-	3 חשיפות חוץ-מאזניות
658,832	1,692	655,180	5,344	4 סך-הכל
30 ביוני 2019				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
377,095	705	374,253	3,547	1 חובות, למעט אגרות-חוב
61,787	-	61,787	-	2 אגרות-חוב
168,670	62	168,732	-	3 חשיפות חוץ-מאזניות
607,552	767	604,772	3,547	4 סך-הכל
31 בדצמבר 2019				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
395,720	1,408	392,970	4,158	1 חובות, למעט אגרות-חוב
50,809	-	50,809	-	2 אגרות-חוב
170,946	65	171,011	-	3 חשיפות חוץ-מאזניות
617,475	1,473	614,790	4,158	4 סך-הכל

לפרטים נוספים ראה טבלה 4-3: מידע נוסף על תנועה בחובות בעייתיים בגין אשראי לציבור ובהפרשה הפרטנית בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

2.2. חשיפות לסיכוני אשראי
 לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק

ליום 30 ביוני 2020										
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾					
הפסדי אשראי לתקופה שהסתיימה ביום 30.06.2020 ⁽⁴⁾										
הוצאות (הכנסות) חשבונאיות ההפרשה בגין הפסדי נטו אשראי	מחיקות יתרת הפסדי אשראי	פגום	בעייתי ⁽⁶⁾	מזה: חובות ⁽²⁾	סך-הכל	בעייתי ⁽⁶⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	סך-הכל		
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לזיום בישראל										
ציבור - מסחרי										
23	(16)	(12)	24	83	2,130	2,778	83	2,513	2,782	חקלאות
698	-	163	1,011	1,135	1,758	2,527	1,135	1,395	2,538	כרייה וחציבה
383	54	104	392	977	14,199	31,740	979	30,510	32,328	תעשייה
597	26	101	539	771	28,658	69,811	771	66,889	70,017	בנינו ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾
529	(8)	120	284	1,048	21,363	25,788	1,077	23,431	26,117	בנינו ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
211	3	61	297	946	5,615	9,170	989	8,924	10,037	אספקת חשמל ומים
975	101	273	461	1,220	24,185	36,578	1,227	33,331	36,778	מסחר
188	7	119	143	351	9,248	11,113	351	9,787	11,157	בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
144	18	13	96	453	6,871	8,992	525	7,853	9,169	תחבורה ואחסנה
313	10	(16)	265	315	3,801	6,308	315	5,900	6,353	מידע ותקשורת
262	-	62	49	209	19,029	34,240	209	39,884	40,339	שירותים פיננסיים
184	38	75	109	144	8,848	13,936	144	12,559	13,960	שירותים עסקיים אחרים
79	6	27	29	70	5,780	7,673	70	7,168	7,700	שירותים ציבוריים וקהילתיים
4,586	239	1,090	3,699	7,722	151,485	260,654	7,875	250,144	269,275	סך-הכל מסחרי ⁽⁸⁾
713	5	275	2	712	94,044	101,599	712	97,874	101,599	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
1,000	168	382	772	888	35,492	56,992	888	51,500	57,003	אנשים פרטיים - אחר
6,299	412	1,747	4,473	9,322	281,021	419,245	9,475	399,518	427,877	סך-הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	201	1,171	-	2,890	2,890	בנקים בישראל ⁽⁹⁾
-	-	-	-	-	1,339	1,339	-	47,447	47,447	ממשלת ישראל
6,299	412	1,747	4,473	9,322	282,561	421,755	9,475	449,855	478,214 ⁽¹⁾	סך-הכל פעילות בישראל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני⁽³⁾, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 4,872,240 ו-144,506 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-774 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-803 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה. כולל-כן כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-3,589 מיליוני ש"ח בגינו נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבויות חוק מכר.
- (8) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-85 מיליוני ש"ח, של לזיום מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (9) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק (המשך)

ליום 30 ביוני 2020									
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי לתקופה שהסתיימה ביום 30.06.2020 (4)									
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי נטו אשראי	מחיקות חשבונאיות להפסדי אשראי	יתרת הפסדי אשראי	פגום	בעייתני (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	בעייתני (6)	דירוג ביצוע אשראי (5)	סך-הכל
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור - מסחרי									
2	-	-	-	-	260	398	-	398	398
חקלאות									
-	-	-	-	53	85	240	53	939	991
כרייה וחציבה									
14	5	10	32	134	2,024	3,103	134	4,050	4,270
תעשייה									
248	-	108	227	784	5,989	7,571	784	6,220	7,571
בניו ונדל"ן									
5	(1)	(1)	10	10	190	417	10	840	850
אספקת חשמל ומים									
33	7	21	94	236	2,025	2,557	236	2,756	3,141
מסחר									
57	-	27	17	55	2,834	4,090	55	3,631	4,090
בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל									
36	3	10	88	145	516	616	145	668	860
תחבורה ואחסנה									
6	3	6	25	25	756	1,044	25	1,659	1,685
מידע ותקשורת									
30	(4)	5	21	21	2,184	3,256	21	8,063	8,085
שירותים פיננסיים									
4	-	-	-	-	551	785	-	727	884
שירותים עסקיים אחרים									
12	-	2	38	38	712	821	38	896	995
שירותים ציבוריים וקהילתיים									
447	13	188	552	1,501	18,126	24,898	1,501	30,847	33,820
סך-הכל מסחרי (7)									
4	-	1	-	15	486	502	15	479	502
אנשים פרטיים - הלוואות לדירור									
2	3	1	1	1	57	229	1	223	229
אנשים פרטיים - אחר									
453	16	190	553	1,517	18,669	25,629	1,517	31,549	34,551
סך-הכל ציבור - פעילות בחו"ל									
2	-	-	-	-	14,291	15,011	-	30,299	30,299
בנקים בחו"ל (8)									
6	-	-	-	-	1,215	1,215	-	8,793	9,488
ממשלות חו"ל									
461	16	190	553	1,517	34,175	41,855	1,517	70,641	74,338 (1)
סך-הכל פעילות בחו"ל									
6,760	428	1,937	5,026	10,839	316,736	463,610	10,992	520,496	552,552
סך-הכל בישראל ובחו"ל									

- סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 13,062 ו-8,190, 0, 18,911, 34,175 של 13,062 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדירור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדירור, בסך של כ-0 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2019									
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2019 (4)									
סך-הכל	דירוג ביצוע אשראי (5)	בעייתני (6)	סך-הכל	מזה: חובות (2)	בעייתני (6)	פגום	הוצאות (הכנסות) חשבונאיות הפסדי להפסדי אשראי	מחיקות נטו	יתרת
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבור - מסחרי									
2,892	2,742	91	2,879	2,230	91	20	(22)	(18)	19
2,449	1,188	1,250	2,440	1,962	1,177	987	490	1	511
31,029	29,736	915	30,514	14,237	912	405	26	33	333
67,577	65,812	951	67,454	27,798	951	603	(125)	(100)	523
24,702	23,390	1,214	24,532	20,228	1,208	305	13	(112)	402
10,803	9,649	1,069	9,574	5,730	1,032	359	87	2	149
35,380	33,746	953	35,147	24,548	952	539	157	120	806
10,120	9,598	247	10,025	8,396	247	124	(10)	15	77
9,708	8,670	639	9,594	6,726	626	94	125	39	148
6,628	6,157	325	6,589	4,043	325	274	98	3	339
38,346	38,001	138	33,318	20,005	138	30	19	(38)	200
13,297	12,775	130	13,262	8,616	130	112	65	50	148
7,582	7,403	70	7,572	5,724	70	22	21	15	57
260,513	248,867	7,992	252,900	150,243	7,859	3,874	944	10	3,712
96,480	94,590	696	96,480	89,228	696	2	31	9	443
59,540	56,420	904	59,532	38,626	904	760	193	297	785
416,533	399,877	9,592	408,912	278,097	9,459	4,636	1,168	316	4,940
2,905	2,905	-	1,120	132	-	-	-	-	-
41,585	41,585	-	794	794	-	-	-	-	-
444,367	444,367	9,592	410,826	279,023	9,459	4,636	1,168	316	4,940

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני (3), לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 4,575,471,40,319,279,023 ו-136,635 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-754 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-967 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה. כמו-כן כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-13,797 מיליוני ש"ח בגין נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבויות חוק מכר.
- (8) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-74 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (9) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2019									
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2019 (4)									
סך-הכל	דירוג ביצוע אשראי (5)	בעיית (6)	סך-הכל	מזה: חובות (2)	בעיית (6)	פגום	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי נטו אשראי	מחיקות חשבונאיות להפסדי אשראי	יתרת הפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור - מסחרי									
383	383	-	383	267	-	-	-	-	2
747	747	-	207	63	-	-	(1)	-	-
3,756	3,475	218	3,056	2,032	218	61	11	15	10
8,714	7,956	576	8,572	6,652	576	279	63	(13)	150
903	823	10	516	210	10	10	(1)	-	6
3,119	2,673	151	2,855	2,364	151	107	24	26	20
3,317	3,068	57	3,317	2,688	57	20	(1)	-	24
778	629	146	653	590	146	95	(3)	(2)	31
1,366	1,330	36	1,053	706	36	36	8	8	3
7,279	7,233	44	3,411	2,262	44	39	12	-	34
818	728	-	818	616	-	-	(1)	-	4
907	864	44	818	557	44	8	-	(1)	11
32,087	29,909	1,282	25,659	19,007	1,282	655	111	33	295
489	471	6	489	474	6	6	-	-	3
256	248	6	256	69	6	6	(2)	3	5
32,832	30,628	1,294	26,404	19,550	1,294	661	109	36	303
32,439	32,439	-	18,549	17,933	-	-	-	-	2
9,294	9,294	-	1,183	1,183	-	-	(1)	-	6
74,565 (1)	72,361	1,294	46,136	38,666	1,294	661	108	36	311
535,588	516,728	10,886	456,962	317,689	10,886	5,297	1,276	352	5,251

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 11,937,065,688 ו-17,394,388,666 של 11,937,065,688 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיר שביגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיר, בסך של כ-1 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (8) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

ד.2.א. חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים
 לוח ד-6: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר 2019			ליום 30 ביוני 2020			
סיכון אשראי נוכחי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	סיכון אשראי נוכחי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח						
דירוג אשראי חיצוני⁽⁵⁾						
6,981	2,949	4,032	5,104	2,798	2,306	AAA עד AA-
15,620	1,709	13,911	20,936	2,630	18,306	A+ עד A-
1,006	139	867	995	83	912	BBB+ עד BBB-
34	22	12	43	31	12	BB+ עד B-
-	-	-	-	-	-	פחות מ-B
386	74	312	352	63	289	ללא דירוג
24,027	4,893	19,134	27,430	5,605	21,825	סך-הכל חשיפות האשראי הנוכחיות למוסדות פיננסיים זרים*
-	-	-	-	-	-	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾
-	-	-	-	-	-	מזה: יתרת חובות פגומים
-	-	-	-	-	-	יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני
24,027	4,893	19,134	27,430	5,605	21,825	סך-הכל חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים לאחר ניכוי יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני
5	1	4	7	-	7	יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי

* היתרות כוללות חשיפה של קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים במדינות הבאות:
 ספרד - סך חשיפה של כ-28 מיליון ש"ח, מזה סך של 14 מיליון ש"ח בדירוג A- וסך של 14 מיליון ש"ח בדירוג BBB+ (סך חשיפה בסוף שנת 2019 הייתה כ-163 מיליון ש"ח בדירוג A-)
 איטליה - סך חשיפה של כ-17 מיליון ש"ח, מזה סך של 16 מיליון ש"ח בדירוג BBB והיתרה בסך של 1 מיליון ש"ח בדירוג BB+ (סך החשיפה בסוף שנת 2019 הייתה כ-83 מיליון ש"ח, מזה סך של 76 מיליון ש"ח בדירוג BBB והיתרה בסך של 7 מיליון ש"ח בדירוג BBB-).
 באירלנד, יוון ובפורטוגל אין חשיפה למוסדות פיננסיים.
 (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים שבשליטת הגופים הללו. אך איננה כוללת חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים שיש להם ערבות מממשלתית.
 (2) פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באגרות-חוב, ניירות-ערך שנסאלו או שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.
 (3) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי. אינו כולל סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חוב של לווה.
 (4) סיכון אשראי שהינו פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.
 (5) לפי הדירוג הנמוך מבין דירוגי האשראי במטבע-חוץ לטווח ארוך שניתן על-ידי אחת מחברות הדירוג העיקריות Moody's, S&P-Fitch ו-S&P.

החשיפה של קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים הסתכמה ביום 30 ביוני 2020 בכ-27.4 מיליארד ש"ח, עלייה של כ-3.4 מיליארד ש"ח בהשוואה לכ-24.0 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2019. עלייה זו נבעה מגידול בחשיפה המאזנית בסך כ-2.7 מיליארד ש"ח ומעלייה בחשיפה החוץ-מאזנית בסך כ-0.7 מיליארד ש"ח. כ-94.9% מהחשיפה למוסדות פיננסיים זרים היא מול מוסדות פיננסיים בעלי דירוג A ומעלה. החשיפה למוסדות פיננסיים זרים של קבוצת הבנק נחלקת ל-81.31% בבנקים וחברות אחזקה בנקאיות, 17.73% בחברות ביטוח ו-0.96% מוסד פיננסי אחר. עיקר החשיפה של קבוצת הבנק הינה למוסדות פיננסיים זרים הפועלים במדינות מערב אירופה (65.68%), ובארצות-הברית (22.4%). בשל החשש מפני ההשלכות השליליות של מגפת הקורונה על הכלכלה העולמית ועל התוצאות הכספיות של המוסדות הפיננסיים בעולם, נרשם ברבעון ראשון 2020 גידול במרווחים ובמחירי ה-CDS של מרבית המוסדות הפיננסיים הזרים מולם פועל הבנק. במקביל אף שינו סוכנויות הדרוג (Fitch, S&P, Moody's) את תחזיות הדרוג של רבים מהם לשלילית ולמקצתם אף הורד דרוג האשראי לטווח הארוך. מגמה זו התמתנה במהלך הרבעון השני כך שרמות המרווחים ומחירי ה-CDS מתקרבים לרמתם טרום המשבר. הבנק מוסיף לקיים ניטור תכופ ושוטף של המוסדות הפיננסיים ובמידת הצורך פועל לצמצום מכלול הסיכונים הרלוונטיים ובכללם סיכון האשראי וסיכון הסליקה. נתוני "בנקים וממשלות בחו"ל" בגילוי על סיכון אשראי לפי ענפי משק, בפרק סקירת הסיכונים ובדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 30 ביוני 2020 (להלן: הגילוי לפי ענפי משק), כולל את החשיפות בגין בנקים בחו"ל ולא כולל מוסדות פיננסיים אחרים אשר מוצגים בעיקר בענף שירותים פיננסיים. בנוסף, בענף זה נכללים בנקים מרכזיים בעוד שהטבלה לעיל אינה כוללת חשיפה בגין בנקים מרכזיים. בגילוי לפי ענפי משק "סיכון האשראי הכולל" מכיל יתרות מאזניות וחוץ-מאזניות בגין נגזרים בעוד שהטבלה לעיל כוללת רק יתרות מאזניות בגין נגזרים.

כמו-כן, סך "חובות וסיכון אשראי חוץ-מאזני" בגילויי לפי ענפי משק כולל אשראי לציבור ופיקדונות בבנקים אך אינו כולל אגרות-חוב וניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר הכלולים בטבלה לעיל. אשראי מאזני וחץ-מאזני בגין נגזרים אינו נכלל בסך "חובות וסיכון אשראי חוץ-מאזני". לעומת זאת, הטבלה לעיל כוללת יתרות מאזניות בגין נגזרים.

ד.3. מידע נוסף על חשיפות לסיכונים אשראי

ד.3.א. סיכון אשראי בגין חשיפות ללווים ולקבוצות לוויים

לוח ד-7: פירוט יתרות אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק

30 ביוני 2020			
מספר לוויים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
תעשייה	3	587	4,736
אספקת חשמל ומים	1	892	1,311
בתי מלון שירותי הארחה ואוכל	1	927	282
שירותים פיננסיים	6	9,306	6,915
סך-הכל	11	11,712	13,244
5,323			
2,203			
1,209			
16,221			
24,956			

ענף משק

31 בדצמבר 2019			
מספר לוויים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
תעשייה	2	26	4,012
אספקת חשמל ומים	1	1,419	1,261
בתי מלון שירותי הארחה ואוכל	1	941	261
שירותים פיננסיים	6	9,225	6,320
סך-הכל	10	11,611	11,854
4,038			
2,680			
1,202			
15,545			
23,465			

ענף משק

סיכון אשראי בגין חשיפות לקבוצות לוויים

הבנק מקיים תהליכי מעקב ובקרה כדי לבדוק עמידה במגבלות הוראה 313 לעניין חשיפה לחבות קבוצות לוויים. נכון למועד הדוח הבנק אינו חורג מהמגבלות.

לוח ד-8: פירוט יתרות סיכון האשראי לכל קבוצת לוויים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי (כהגדרתו בהוראה 313)

שיעור מההון הרגולטורי	חבות נטו ⁽¹⁾	ניכויים ⁽⁴⁾	חבות ברוטו ⁽³⁾	מזה: סיכון אשראי חוץ-מאזני בגין מכשירים נגזרים ⁽²⁾	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סיכון אשראי מאזני	
במיליוני ש"ח							
19.37%	7,483	-	7,483	-	4,276	3,206	קבוצת לוויים א'
15.63%	6,040	37	6,077	195	3,226	2,851	קבוצת לוויים ב'

- הנתונים המוצגים להלן מייצגים חשיפה לקבוצות לוויים והינם לאחר הפחתת הניכויים המותרים בהוראה 313. לפיכך, נתונים אלה אינם ברי השוואה לנתונים בדבר חבות לוויים המפורטים בגילויים אחרים בדוח.
- סיכון האשראי החוץ-מאזני בגין מכשירים נגזרים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה ושל קבוצת לוויים.
- הסכום כולל ערבויות צד ג' מחוץ לקבוצה.
- ניכויים המותרים בהתאם להוראה 313, הכוללים בעיקר פיקדונות המופקדים בבנק, אגרות-חוב שהונפקו על-ידי מדינת ישראל, כתבי שיפוי של מדינת ישראל או גופים פיננסיים המותרים בניכוי.

ד.3.ב. סיכונים בתיק הלוואות לדיור

לוח ד-9: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

סך-הכל	מגזר מטבע-חוץ		מגזר צמוד מדד				מגזר לא-צמוד					
	ריבית משתנה		ריבית משתנה		ריבית קבועה		ריבית משתנה		ריבית קבועה			
	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח		
5.4%	94,615	0.2%	233	26.1%	24,681	14.6%	13,768	38.7%	36,600	20.4%	19,333	30.06.2020
10.2%	89,777	0.3%	266	26.5%	23,834	15.4%	13,811	38.5%	34,565	19.3%	17,301	31.12.19
9.3%	81,454	0.5%	368	27.0%	21,984	16.6%	13,539	38.1%	31,060	17.8%	14,503	31.12.18

כימות ומדידת הסיכון - תיק אשראי לדיור

הבנק מבצע באופן שוטף מעקב אחר התפתחות תיק האשראי לדיור ונוקט באמצעים שונים לניהול הסיכון. סיכוני אשראי לדיור נבחנים באופן פרטי על-פי המדיניות והיעדים שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר באשראי לדיור, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי לדיור בבנק.

הבנק מנהל ומגדר את הסיכון בין השאר על-ידי מגבלות בסגמנטים שונים כפי שנקבעו במסגרת דיוני המדיניות בהנהלה ובדירקטוריון בריכוז והובלת החטיבה לניהול סיכונים. במסגרת המגבלות ישנה התייחסות לשיעור LTV, כושר החזר, התפלגות מוצרי אשראי בתיק, היקף החוב הבעייתי, תקופת הלוואה, פריסה גיאוגרפית, שיעור הפיגורים וכדומה. ניטור המדדים מתבצע גם בהשוואה לנתונים בכלל המערכת הבנקאית.

הבנק עוקב אחר התנאים והשינויים המקורו-כלכליים בכלל ובסביבה העסקית בענף בפרט. הוגדרו אירועים בגינם נדרשת בחינה מחודשת של המדיניות כגון עלייה חדה בריבית המשתנה, בשיעור האינפלציה, עלייה ברמת האבטלה במשק ושינוי מהותי במחירי הדיור.

דיווח הנתונים נעשה ברמה חודשית במסגרת פורום סיכון חטיבתי בראשות מנהלת החטיבה הקמעונאית וברמה רבעונית במסגרת הדיווח על התפתחות תיק האשראי וסיכון האשראי בהנהלה ובדירקטוריון.

הבנק עושה שימוש במודל סטטיסטי המודד את ההסתברות לכשל ואת ההפסד החזוי בתיק המשכנתאות. בנוסף, במסגרת בחינת תרחישי קיצון נבחנת ההשפעה גם על תיק המשכנתאות. כמו-כן, קיימים הסדרי ביטוח - ביטוח חיים וביטוח מבנה.

לוח ד-10: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום					
30.06.19	30.09.19	31.12.19	31.03.20	30.06.20	
				40.7%	שיעור מימון מעל 60%
37.9%	37.7%	40.2%	39.7%	40.7%	שיעור החזר מהכנסה מעל 40% (לרכישה ובהחזר חודשי)
0.0%	0.1%	0.0%	0.1%	0.0%	שיעור בריבית המשתנה בתדירות קצרה מ-5 שנים
31.7%	32.7%	30.8%	32.0%	33.1%	שיעור בריבית משתנה
59.2%	59.9%	58.1%	58.4%	58.7%	שיעור הלוואות לכל מטרה
5.7%	5.6%	5.7%	4.9%	5.2%	שיעור הלוואות למטרת השקעה מסך רכישת דירות
10.0%	9.2%	9.2%	8.6%	7.9%	קרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67 (ללא השקעה)
7.4%	7.1%	7.4%	7.9%	8.0%	תקופת פירעון מקורית ממוצעת לרכישה בשנים (ללא גישור)
24.5	24.1	24.3	24.3	24.7	

נמשכת מגמת העלייה ביתרות הלוואות לדיור ברבעון המדווח.

השפעות התפשטות נגיף הקורונה הביאו להקדמת ביצוע הלוואות של רוכשי דירות בחודש מרץ 2020. שיעור הגידול ברבעון השני אינו מציג האטה בפעילות והוא דומה לשיעור הגידול בתקופה שקדמה למשבר.

מנתוני ביצועי הלוואות לדיור ניכרת עלייה (החמרה) במדדים:

- שיעור ביצועי האשראי בשיעור מימון מעל 60%.
  - שיעור בריבית משתנה ובפרט בשיעור בריבית המשתנה בתדירות קצרה מ-5 שנים.
  - שיעור ביצועי הלוואות לכל מטרה.
  - תקופת הפירעון הממוצעת לרכישה (ללא גישור).
- יציבות נרשמה בשני מדדים:

- שיעור הביצועים בשיעור החזר מהכנסה מעל 40% (ירידה קלה).
- שיעור הקרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67 (עלייה קלה).

במדד שיעור הלוואות למטרת השקעה מסך רכישת דירות נרשמה ירידה.

יצוין כי מדדים אלו מייצגים השפעות כגון ירידת הריבית על הביקוש למימון בריבית משתנה, ומגמות שהחלו עוד ברבעונים קודמים, כגון עלייה בשיעור הביצועים בשיעור מימון מעל 60% בהשפעת צעדי הממשלה לשיווק פרויקטי מחיר למשתכן מחד וכן ממגמת ירידה במשקל הלוואות למטרת השקעה (המוגבלות לשיעור מימון נמוך יותר) מאידך.

3.3.g. אשראי לאנשים פרטיים (ללא דיור)

לוח ד-11: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל

השינוי	יתרה ליום		
	31.12.19	30.06.20	
	במיליוני ש"ח		
			מאזני
			עו"ש חובה
			הלוואות ⁽¹⁾
			מזה: הלוואות בולט ובלון
			אשראי לרכישת כלי רכב ⁽²⁾
			חייבים בגין פעילות בכרטיסי אשראי
			סך-הכל סיכון אשראי מאזני
			חוץ-מאזני
			סיכון אשראי חוץ-מאזני
			סך-הכל סיכון אשראי כולל

(1) אינו כולל הלוואות לרכישת כלי רכב.

(2) כולל הלוואות שניתנו למטרת רכישת כלי רכב ובשעבוד כלי רכב.

לוח ד-12: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל

שיעור מסך-הכל סיכון אשראי מאזני ליום	השינוי	יתרה ליום		
		31.12.19	30.06.20	
31.12.19	30.06.20	31.12.19	30.06.20	
במיליוני ש"ח				
2.3%	2.5%	(1.9%)	905	888
2.0%	2.2%	1.6%	760	772
0.2%	0.2%	(20.4%)	93	74
⁽¹⁾ 0.8%	0.9%	⁽¹⁾ 13.1%	297	168
2.0%	2.8%	27.4%	785	1,000

(1) מחושב על בסיס שנתי.

במחצית השנה הראשונה של שנת 2020 נרשם קיטון ביתרת ההלוואות לאנשים פרטיים בישראל כולל אשראי לרכישת כלי רכב בשיעור של כ-6.8%. סך סיכון האשראי המאזני ירד בכ-8.1%.

במחצית זו נרשמה ירידה ביתרת החובות בפיגור מעל 90 יום של כ-20.4%, ויציבות בסיכון האשראי הבעייתי. עלייה נרשמה במדדים הבאים:

- עלייה ביתרת סיכון האשראי הפגום של כ-1.6%.
- עלייה במחיקות החשבונאיות נטו של כ-13.1%.
- עלייה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי של כ-27.4%.

נתוני המחצית הראשונה מציגים מגמה מעורבת כאשר ישנה ירידה משמעותית ביתרת החובות בפיגור מעל 90 יום, לעומת עלייה קלה ביתרת סיכון האשראי הפגום ועלייה משמעותית במחיקות החשבונאיות נטו לתקופה וביתרת ההפרשה להפסדי אשראי. למרות השפעה מסוימת על המחיקות החשבונאיות נטו במגזר זה, השפעות התפשטות נגיף הקורונה צפויות להשפיע באופן משמעותי יותר בהמשך על מדדי איכות התיק. היקף ההשפעה תלוי בהיקף הפגיעה בפועל במעסיקים ויכולת המשק להתאושש במהירות. ככל שהפגיעה בשכר הלווים, ובפרט גידול באבטלה יהיו משמעותיים, ייתכן גידול משמעותי בהפסדי האשראי. גורם ממתן עשוי להיות צעדי הממשלה לתמוך בציבור המובטלים ולהאצת התאוששות המשק. ככל שצעדים אלו יצליחו, יביא הדבר להשפעה מתונה יותר של המשבר על איכות תיק חשיפות זה.

למידע נוסף בנושא סיכון אשראי לאנשים פרטיים פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 30 ביוני 2020.

ד.3.ד. מימון ממונף

לוח ד-13: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה

ליום 30 ביוני 2020			
מספר לווים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
1	-	210	210
1	419	-	419
2	322	-	322
-	-	-	-
1	204	-	204
-	-	-	-
2	634	-	634
1	82	193	275
8	1,661	403	2,064

ענף המשק של הלווה

בינוי ונדל"ן - בינוי

בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן

כרייה וחציבה*

חשמל ומים

מידע ותקשורת

מסחר

תעשייה

שירותים עסקיים אחרים

סך-הכל

* בניכוי מחיקה והפרשה פרטנית להפסדי אשראי בסך של כ-735 מיליון ש"ח.

ליום 31 בדצמבר 2019			
מספר לווים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
1	103	110	213
2	498	-	498
1	-	266	266
1	235	9	244
1	338	83	421
2	633	-	633
8	1,807	468	2,275

ענף המשק של הלווה

בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן

כרייה וחציבה*

חשמל ומים*

מידע ותקשורת

מסחר

תעשייה

סך-הכל

* בניכוי מחיקה והפרשה פרטנית להפסדי אשראי בסך של כ-591 מיליון ש"ח.

ד.4. הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית

לוח ד-14: טבלת הפחתת סיכון אשראי

30 ביוני 2020									
מובטחים							לא מובטחים		
מזה: על-ידי נגזרי אשראי		מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות		מזה: על-ידי ביטחון		מזה:	סך-הכל	סך-הכל	
מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	סכום מובטח	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	
במיליוני ש"ח									
-	-	2,163	2,685	4,115	10,467	6,278	13,152	411,126	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	57,724	2 אגרות-חוב
-	-	2,163	2,685	4,115	10,467	6,278	13,152	468,850	3 סך-הכל
-	-	-	-	4	17	4	17	3,790	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר
30 ביוני 2019									
מובטחים							לא מובטחים		
מזה: על-ידי נגזרי אשראי		מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות		מזה: על-ידי ביטחון		מזה:	סך-הכל	סך-הכל	
מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	סכום מובטח	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	
במיליוני ש"ח									
-	-	2,069	2,254	6,997	12,990	9,066	15,244	361,851	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	61,787	2 אגרות-חוב
-	-	2,069	2,254	6,997	12,990	9,066	15,244	423,638	3 סך-הכל
-	-	-	-	6	22	6	22	2,802	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר
31 בדצמבר 2019									
מובטחים							לא מובטחים		
מזה: על-ידי נגזרי אשראי		מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות		מזה: על-ידי ביטחון		מזה:	סך-הכל	סך-הכל	
מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	סכום מובטח	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	
במיליוני ש"ח									
-	-	2,254	2,691	4,306	9,927	6,560	12,618	383,102	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	50,809	2 אגרות-חוב
-	-	2,254	2,691	4,306	9,927	6,560	12,618	433,911	3 סך-הכל
-	-	-	-	3	13	3	13	3,361	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר

ד.4.א. הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון

לוח ד-15: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾⁽²⁾

30 ביוני 2020										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח										
152,954	-	71	240	-	-	20	-	6,330	146,293	1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
5,747	-	-	-	-	-	3,455	-	616	1,676	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
19,196	-	-	135	-	-	3,855	-	15,206	-	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
19	-	-	-	-	-	-	-	19	-	4 חברות נירות-ערך
114,446	-	86	105,306	-	-	3,263	-	5,791	-	5 תאגידים
51,365	-	-	-	51,365	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
10,360	-	-	-	10,360	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
94,617	-	-	3,774	21,059	13,727	27,123	28,934	-	-	8 בביטחון נכס מגורים
64,704	-	-	64,704	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
3,400	-	1,998	1,402	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
12,958	901	823	8,394	-	-	-	-	-	2,840	11 נכסים אחרים*
1,565	-	515	1,050	-	-	-	-	-	-	11א * מזה: בגין מניות
529,766	901	2,978	183,955	82,784	13,727	37,716	28,934	27,962	150,809	12 סך-הכל

(1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.

(2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחת הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300% החל מיום 1 בינואר 2020. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

לוח ד-15: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾⁽²⁾ (המשך)

30 ביוני 2019										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח										
113,196	-	69	362	-	-	41	-	4,675	108,049	1 ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
6,487	-	-	-	-	-	4,188	-	252	2,047	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
22,649	-	-	63	-	-	5,035	-	17,335	216	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4 חברות ניירות-ערך
113,905	-	-	106,752	-	-	2,240	-	4,913	-	5 תאגידים
56,161	-	-	-	56,161	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
9,550	-	-	-	9,550	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
85,429	-	-	3,664	23,030	6,964	23,696	28,075	-	-	8 בביטחון נכס מגורים
59,342	-	-	59,342	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
2,614	-	1,415	1,199	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
11,671	-	712	7,487	-	-	-	-	-	3,472	11 נכסים אחרים*
1,781	-	476	1,305	-	-	-	-	-	-	11א * מזה: בגין מניות
481,004	-	2,196	178,869	88,741	6,964	35,200	28,075	27,175	113,784	12 סך-הכל

(1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.

(2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחת הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300% החל מיום 1 בינואר 2020. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

לוח ד-15: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾⁽²⁾ (המשך)

31 בדצמבר 2019										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח										
123,421	-	38	285	-	-	-	-	4,662	118,436	1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
6,180	-	-	-	-	-	4,110	-	212	1,858	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
19,286	-	-	51	-	-	3,810	-	15,408	17	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4 חברות ניירות-ערך
112,401	-	-	105,984	-	-	2,185	-	4,232	-	5 תאגידים
54,223	-	-	-	54,223	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
9,078	-	-	-	9,078	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
89,603	-	-	3,800	21,868	10,202	25,264	28,469	-	-	8 בביטחון נכס מגורים
63,842	-	-	63,842	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
3,016	-	1,839	1,177	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
11,024	-	781	7,347	-	-	-	-	-	2,896	11 נכסים אחרים*
1,771	-	492	1,279	-	-	-	-	-	-	11א * מזה: בגין מניות
492,074	-	2,658	182,486	85,169	10,202	35,369	28,469	24,514	123,207	12 סך-הכל

- (1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוז-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.
- (2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.
- (3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחות הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300% החל מיום 1 בינואר 2020. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

ה. סיכונים אשראי של צד נגדי

סיכון הצד הנגדי מוגדר בבנק בהתאם להגדרה המופיעה בנב"ת 203 כסיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים. הסיכון הינו שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. ערך השוק של העסקה יכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים לעסקה, ערך השוק אינו ודאי ועשוי להשתנות לאורך זמן ובהתאם לתנועות בגורמי סיכון השוק העומדים בבסיסו.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020 כתוצאה מהשפעות משבר התפשטות נגיף הקורונה חלה עלייה ברמת התנודתיות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים ובכללם שערי החליפין, מרווחים, שערי מניות ומחירי אגרות-חוב. בנוסף נצפתה ירידה בריביות הבנקים המרכזיים. כתוצאה מכך נרשמו עליות באומדני הסיכון הפנימיים של לקוחות הבנק הפועלים בנגזרים. במהלך הרבעון השני נצפתה ירידה ברמת התנודתיות בשווקים אשר הביאה לירידה באומדני סיכון אלו.

לפרטים ראה [פרק ב.5](#). לעיל [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

לוח ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית

30 ביוני 2019*				30 ביוני 2020				
RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידיית	עלות שחלוף	RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידיית	עלות שחלוף	
במיליוני ש"ח								
4,580	7,061	5,152	2,606	4,992	8,010	6,448	2,903	1 שיטת החשיפה הנוכחית
-	-	-	-	-	-	-	-	3 הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקות מימון ניירות-ערך (SFT))
4,580	7,061	5,152	2,606	4,992	8,010	6,448	2,903	6 סך-הכל

31 בדצמבר 2019*				
RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידיית	עלות שחלוף	
במיליוני ש"ח				
5,130	7,800	5,580	3,212	1 שיטת החשיפה הנוכחית
-	-	-	-	3 הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקות מימון ניירות-ערך (SFT))
5,130	7,800	5,580	3,212	6 סך-הכל

* הוצג מחדש.

לוח ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שערורן לסיכון אשראי

31 בדצמבר 2019		30 ביוני 2019		30 ביוני 2020		
RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	
במיליוני ש"ח						
2,713	7,800	2,629	7,061	2,691	7,689	3 סך-כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

להרחבה על סיכון הצד הנגדי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019](#).

1. סיכון שוק

סיכון שוק הינו סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינוי בשווי כלכלי של מכשיר פיננסי או תיק מסוים עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים, ובכלל זה:

- **סיכון ריבית** - סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינויים בשערי ריבית במטבעות השונים;
- **סיכון מטבע** - סיכון להפסד כתוצאה משינויי שער חליפין;
- **סיכון אינפלציה** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בעקום הציפיות למדד המחירים לצרכן;
- **סיכון מחירי מניות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי המניות או מדדי המניות;
- **סיכון מרווחי אשראי** - סיכון להפסד כתוצאה משינוי במרווח בין התשואה לפדיון של אגרות-חוב קונצרניות הנסחרות בשווקים לבין הריבית חסרת הסיכון הרלוונטית;
- **סיכון תנודתיות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי התנודתיות המצוטטים בשוק;
- **סיכון מרווח (Spread risk)** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים במרווחים בין עקומי ריבית שונים או בסיסי ריבית שונים.

גורמי סיכון השוק העיקריים אליהם חשוף הבנק הם שערי הריבית של השקל במגזר הצמוד והלא-צמוד, אינפלציה, שער החליפין שקל/דולר ומרווחים בין עקומי הריבית השונים.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020 כתוצאה מהשפעות משבר התפרצות נגיף הקורונה חלה עלייה ברמת התנודתיות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים ובכללם שערי החליפין, מרווחי הבסיס (basis spread), שערי מניות ומחירי אגרות-חוב. בנוסף, נצפתה ירידה בריביות הבנקים המרכזיים. במהלך הרבעון השני חלה רגיעה בתנודתיות והתאוששות במדדי המניות ואגרות-החוב הקונצרניות. כתוצאה מהרגיעה בשווקים ירדו חלק מאומדני סיכון השוק וההשקעה של פעילות המסחר, התיק הבנקאי ותיק הנוסטרו של הבנק ושל לקוחות הבנק הפועלים בנגזרים. להורדת ריביות לזמן קצר על-ידי הבנקים המרכזיים, אלה שהתרחשו והורדות נוספות שעשויות להתבצע, ולשינויים בעקומי התשואות בשוק, השפעה על קיטון בהכנסות המימון והריבית העתידיות של הבנק והשפעה על השווי ההוגן והשווי הכלכלי כמפורט בטבלאות להלן. לפרטים נוספים ראה [פרק ב.5](#). לעיל [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון והנהלה](#).

1.1. סיכון שוק בתיק למסחר

סיכוי שוק בתיק למסחר הם תוצאה של פעילות הבנק כעושה שוק, כסוחר וכמנהל פוזיציות עבור עצמו. רמת הסיכון של הבנק נמדדת ומבוקרת על-פי נהלים הכוללים, בין היתר, מגבלות על אומדן סיכון במונחי VaR ועל רגישות השווי הכלכלי לשינויים בגורמי הסיכון העיקריים. אומדן סיכון בשיטת הערך בסיכון (VaR), אומד את ההפסד המקסימלי הצפוי לתאגיד בשל התממשות סיכוי שוק, בתקופת זמן נתונה וברמת מובהקות סטטיסטית שנקבעה מראש על-ידי הבנק ואושרה על-ידי הדירקטוריון (ראה [המתודולוגיה לאמידת הסיכון בדוח על הסיכונים לשנת 2019](#)).

לוח ו-1: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)

ליום 30 ביוני 2020	ממוצע בשנת 2020	ליום 31 בדצמבר 2019	ממוצע בשנת 2019
במיליוני ש"ח			
24	41	31	24
סך-הכל מסחר בחדרי העסקות			

לוח ו-2: רגישות לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ושינויים במדד המחירים לצרכן

31 בדצמבר 2019		30 ביוני 2020	
עלייה 10%	ירידה 10%	עלייה 10%	ירידה 10%
במיליוני ש"ח			
68	189	47	(108)
דולר ארצות-הברית			
26	45	(29)	17
אירו			
עלייה 3%		ירידה 3%	
עלייה 3%		ירידה 3%	
(347)	220	(418)	269
מדד המחירים לצרכן*			

* נתוני רגישות לשנת 2019 עודכנו עקב סווג מחדש של יתרת התחייבויות עובדים בגין זכויות עובדים מהמגזר הלא-צמוד למגזר צמוד מדד. עקב כך השתנתה הרגישות לשינוי של 3% במדד בסוף שנת 2019 בכ-135 מיליון ש"ח.

בטבלה לעיל מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בשערי חליפין, המבוסס על שערך כל המכשירים המאזניים והחוץ-מאזניים במערכת לניהול סיכונים, תוך שימוש במודלים מקובלים לשערך כל מכשיר, ובשערים יציגים כשער הבסיס. לצורך החישוב משוערך התיק מחדש בשער חליפין המשקף עלייה/ירידה בשיעור המוצג, ללא הנחות נוספות. הרגישות למדד המחירים לצרכן מחושבת על-פי חשיפת הבנק למדד כמפורט בביאור 14 בתמצית הדוחות הכספיים ובתוספת השפעת רצפת מדד על הרווח החשבוני הצפוי.

לוח ו-3: סיכון שוק על-פי הגישה הסטנדרטית

הבנק נדרש לשמור הון בגין נכסי סיכון שוק, על-פי מודל סטנדרטי שהוגדר על-ידי בנק ישראל. הלימות ההון הרגולטורית מחושבת על סיכויי הריבית והמניות בתיק למסחר בלבד, כפי שהוגדרו לעיל, ועל סיכויי המטבע בתיק הבנקאי ובתיק למסחר.

31 בדצמבר 2019	30 ביוני 2019	30 ביוני 2020	
נכסי סיכון במיליוני ש"ח			
מוצרים ישירים			
2,081	2,047	1,940	1 סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
4	12	4	2 סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
950	1,250	375	3 סיכון שער חליפין
-	-	-	4 סיכון סחורות
אופציות			
-	-	-	5 הגישה הפשוטה
493	269	2,450	6 גישת דלתה-פלוס
-	-	-	7 גישת התרחישים
-	-	-	8 איגוח
3,528	3,578	4,769	9 סך-הכל

2.1. סיכון ריבית בתיק הבנקאי

סיכון ריבית בתיק הבנקאי מתייחס להשפעה הפוטנציאלית של שינויים בעקומי הריבית השונים על הערך הכלכלי של הבנק (דהיינו, השינוי בערך הנוכחי של הנכסים וההתחייבויות) ו/או על הכנסות הריבית נטו (רגישות ההכנסה החשבונאית). הסיכון נוצר במהלך הפעילות הבנקאית השוטפת והיזומה של הבנק, ונובע ממתן שירות שוטף לקהל הרחב ולמגזר העסקי והפיננסי ומפעילויות אחרות, ובכללן חשיפת הריבית הנובעת מניהול תיק ההשקעות. הסיכון נובע מהבדלים במבנה הנכסים וההתחייבויות - פערי מגזר, תקופה, בסיסי ריבית, מועדי חידוש ריבית ועוד. בבנק קיימות מגבלות הן על רגישות הערך הכלכלי והן על רגישות ההכנסה (כולל חברות בנות פיננסיות המנוהלות על-ידו וחברות בנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה) לתרחישי שינוי בעקומי הריבית השקלית, המדדית והמט"חית.

בטבלה להלן מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בעקומי הריבית, המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בעקום ריבית שאינו מביא בחשבון את מרווח סיכון האשראי של הצד הנגדי ותוך שימוש במודלים פנימיים לגבי חלק מהמוצרים. זאת בשונה מהחישוב בטבלאות שווי הוגן המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בריבית ניכיון המשקפת גם את רמת הסיכון הגלומה במכשיר הפיננסי. בהתאם להוראות הדיווח לציבור של בנק ישראל, הבנק מיישם תרחישי זעזוע וקיצון היפותטיים לשינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו המותאם של המכשירים הפיננסיים המשמשים את הבנק. תרחישי הזעזוע והקיצון מחושבים בהתאם לנוסחאות שנקבעו בדרישות הדיווח. התרחישים הנדרשים הינם התללה (ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך), השטחה (עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך), עליית ריבית בטווח הקצר וירידת ריבית בטווח הקצר. התרחישים ייושמו באופן אחיד על כל המטבעות הנכללים בדיווח לציבור.

לוח ו-4: שווי הוגן נטו מותאם* של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2019					ליום 30 ביוני 2020					
שקל	שקל	שקל צמוד	שקל	שקל	שקל צמוד	שקל	שקל	שקל	שקל	
לא-צמוד	לא-צמוד*	למדד*	למדד**	למדד*	למדד**	למדד*	למדד**	למדד*	למדד**	
דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	
אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	
במיליוני ש"ח										
443,716	10,977	58,409	50,697	323,633	476,809	9,450	59,309	51,954	356,096	נכסים פיננסיים***
783,784	63,047	269,874	19,575	431,288	760,362	65,977	279,661	18,535	396,189	סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוז-מאזניים
408,354	14,532	83,705	39,823	270,294	440,563	14,458	88,060	37,407	300,638	התחייבויות פיננסיות***
784,744	58,070	246,843	20,318	459,513	761,675	60,956	251,049	20,263	429,407	סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוז-מאזניים
34,402	1,422	(2,265)	10,131	25,114	34,933	13	(139)	12,819	22,240	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
(4,918)	-	-	(4,918)	-	(4,764)	-	-	(4,764)	-	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
3,081	101	1,124	-	1,856	2,659	123	735	-	1,801	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
32,565	1,523	(1,141)	5,213	26,970	32,828	136	596	8,055	24,041	שווי הוגן נטו מותאם**
32,012	1,327	(1,622)	5,100	27,207	32,363	(116)	576	7,790	24,113	מזה: תיק בנקאי

* סיווג מחדש של יתרות התחייבויות בגין זכויות עובדים מהמגזר הלא-צמוד למגזר צמוד מדד.
 ** שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים, ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים ראה [ביאור 15 בתמצית הדוחות הכספיים](#).
 *** למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוז-מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

לוח ו-5: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי הוגן נטו מותאם* של הבנק וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2019					ליום 30 ביוני 2020					
שקל	שקל	שקל צמוד	שקל	שקל	שקל צמוד	שקל	שקל	שקל	שקל	
לא-צמוד	לא-צמוד**	למדד**	למדד**	למדד**	למדד**	למדד**	למדד**	למדד**	למדד**	
דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	
אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	
במיליוני ש"ח										
145	52	37	(104)	160	(242)	99	6	(321)	(26)	עלייה במקביל של 1%
141	52	54	(115)	150	(212)	99	18	(321)	(8)	מזה: תיק בנקאי
(115)	(63)	(33)	93	(112)	327	(107)	10	341	83	ירידה במקביל של 1%
(103)	(64)	(41)	105	(103)	308	(107)	5	341	69	מזה: תיק בנקאי
שינויים לא מקבילים										
(477)	24	(162)	21	(360)	(512)	33	(155)	(57)	(333)	התללה ⁽¹⁾
(504)	25	(203)	10	(336)	(509)	32	(168)	(60)	(313)	מזה: תיק בנקאי
498	(14)	143	(47)	416	408	(11)	80	(11)	350	השטחה ⁽²⁾
535	(15)	203	(38)	385	408	(10)	99	(8)	327	מזה: תיק בנקאי
393	(4)	88	(82)	391	189	19	29	(141)	282	עליית ריבית בטווח הקצר
431	(6)	161	(79)	355	202	20	50	(138)	270	מזה: תיק בנקאי
(429)	3	(92)	76	(416)	(236)	(44)	(34)	141	(299)	ירידת ריבית בטווח הקצר
(465)	4	(155)	73	(387)	(246)	(45)	(51)	138	(288)	מזה: תיק בנקאי

* שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים, ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
 ** סיווג מחדש של יתרות התחייבויות בגין זכויות עובדים מהמגזר הלא-צמוד למגזר צמוד מדד.
 (1) התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.
 (2) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

לוח ו-6: רגישות הערך הכלכלי של הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)

ליום 31 בדצמבר 2019		ליום 30 ביוני 2020				
מטבע-חוץ	שקל צמוד מדד*	שקל לא-צמוד	מטבע-חוץ	שקל צמוד מדד	שקל לא-צמוד	
במיליוני ש"ח						
106	(461)	(319)	97	(673)	(433)	עלייה במקביל של 1%
(98)	593	410	(92)	771	538	ירידה במקביל של 1%

* נתוני רגישות ריבית שקל צמוד מדד לשנת 2019 עודכנו עקב הוספת יתרת התחייבויות בגין זכויות עובדים למודל הכלכלי. עקב כך קטנה הרגישות במגזר זה לעלייה של 1% בכ-0.4 מיליארד ש"ח.

העלייה ברגישות הערך הכלכלי במחצית הראשונה של שנת 2020 במגזר שקל צמוד מדד נבעה בעיקר ממתן משכנתאות והתקצרות הנפקות, ובמגזר השקל הלא-צמוד בעיקר ממתן משכנתאות ורכישת אגרות-חוב בקיזוז עדכון פריסת יתרות במודל העו"ש והשפעות הריבית. החל מהרבעון השני של 2020 התחייבויות לעובדים נכללות בניהול רגישות הערך במגזר השקל צמוד מדד, רגישות דצמבר 2019 תוקנה רטרואקטיבית בהתאם, השפעתם על הרגישות הינה כ-0.4 מיליארד ש"ח (הקטנת הרגישות לעליית ריבית). הפער בין רגישות השווי הכלכלי לרגישות השווי ההוגן ליום 30 ליוני 2020 נובע בעיקרו משימוש בעקומי היוון שונים כמתואר לעיל שהשפעתם נאמדת בכ-0.34 מיליארד ש"ח במגזר הלא-צמוד וכ-0.35 מיליארד ש"ח במגזר צמוד המדד.

לוח ו-7: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית

ליום 31 בדצמבר 2019		ליום 30 ביוני 2020				
הכנסות מימון סך-הכל שאינן מריבית	הכנסות ריבית	הכנסות מימון סך-הכל שאינן מריבית	הכנסות ריבית	הכנסות ריבית	הכנסות ריבית	
במיליוני ש"ח						
1,251	327	924	1,134	213	921	עלייה במקביל של 1%
1,247	323	924	1,165	244	921	מזה: תיק בנקאי
(1,152)	(406)	(746)	(725)	(324)	(401)	ירידה במקביל של 1%
(1,141)	(395)	(746)	(745)	(344)	(401)	מזה: תיק בנקאי

רגישות ההכנסה בטבלה לעיל חושבה על-ידי שינוי עקומי הריבית תוך שימוש בהנחות לגבי שינויים במרווחי פיקדונות, מעבר כספים מעו"ש לפיקדונות במקרה של עליית ריבית לעומת יציבות ביתרות במקרה של ירידת ריבית ובהנחה של רצפות ריבית כך שעקומי הריבית השונים יורדים לאפס. במגזר מטבע-החוץ עקום הריבית יורד לאפס או לריבית השלילית הקיימת הנמוך מביניהם. בחלק מהתרחישים. ההפסד התיאורטי במקרה של ריבית שלילית (מתחת לרצפה) עלול להיות גבוה יותר. רגישות התיק למסחר חושבה בגישת MTM. ירידת רגישות הריבית לירידת ריבית נובעת מירידת הריבית של הבנקים המרכזיים כך שהריביות קרובות יותר לרצפת הריבית, בשילוב שינויים מסוימים בפוזיציה ובהנחות לגבי עקומים.

3.1. סיכון מניות ומרווחי אשראי - סיכון השקעה

הגדרת סיכון השקעה בבנק, הינה חשיפה לשוק המניות, למרווחי אשראי ולסיכון האשראי בשוקי אגרות-החוב והמניות בתיק הבנקאי בקבוצה (כתוצאה מהחזקה במוצרים אלו עלול הבנק להיחשף גם לסיכונים ריבית ו/או מטבע ו/או נזילות ואלה מנוהלים בנפרד). על-פי הגדרת הבנק, אגרות-חוב ממשלת ישראל בש"ח ובמטבע-חוץ ואגרות-חוב ממשלה, המוחזקות על-ידי שלוחה, של המדינה בה היא פועלת, אינן נושאות סיכון השקעה ולכן אינן נכללות במדידת סיכון ההשקעה בבנק.

לפירוט השקעות הבנק ראה [ביאור 5 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

לפרטים אודות [השפעת התפשטות נגיף הקורונה](#) ראה [פרק ב.5. לעיל](#).

להרחבה על סיכונים השוק וההשקעה ואופן ניהולם ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019](#).

ז. סיכון נזילות

סיכון נזילות - סיכון הנזילות מוגדר כסיכון קיים או עתידי ליציבות הבנק ולרווחיו, הנובע מאי יכולתו לעמוד בתזרים המזומנים הנדרש לצרכיו. סיכון הנזילות בבנק נבחן בראייה רחבה יותר של יכולת עמידה בפירעון ההתחייבויות במועד פירעון גם בעתות לחץ, בלי לפגוע בהתנהלות השוטפת במסגרת תוכניות העבודה של הבנק ובלי להיקלע להפסדים חריגים.

סיכון המימון - הינו הסיכון לאי יכולת לגייס מקורות חדשים במקום אלו שהגיעו לפירעון, או שהגיוס מחדש יבוצע בתקופות ובתנאים אשר יפגעו בהכנסות הבנק נטו מריבית. הסיכון מנוהל כחלק מסיכון הנזילות ולאור מקורות המימון של הבנק, אין הבנק רואה בסיכון זה לכשעצמו סיכון מהותי. הבנק מייחס חשיבות רבה לגיוס מקורות יציבים בעלי פיזור גבוה.

ניהול סיכון הנזילות מתבצע בראייה גלובלית של פעילות הבנק בארץ, בסניפי חו"ל ובחברות הבנות להן סיכון נזילות משמעותי לקבוצה. ניהול הנזילות השוטף הינו באחריות אגף ניהול נכסים והתחייבויות ומבוצע בהתאם למדיניות קבוצתית, במטרה לשמור על יכולתו של הבנק לעמוד בכל התחייבויותיו הנוכחיות, מבלי לפגוע בהתנהלות השוטפת וביכולת הקיימות של הבנק מבלי להיקלע להפסדים חריגים. דיווחים לצוותי הנהלה מתבצעים בתדירות חודשית, ולוועדות הדירקטוריון בתדירות רבעונית. הבנק מנהל מעקב שוטף אחר יחס המימון היציב, בוחן את השפעות התוכנית העסקית על פרופיל הנזילות ומוודא שיחד עם השינויים העסקיים הצפויים ימשיך לעמוד בכל המגבלות. המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות בחטיבת ניהול סיכונים עוסקת בניטור שוטף של הנזילות באמצעות פרמטרים פנימיים וסביבתיים, דווח בלתי תלוי על רמת הסיכון לצוות הנהלה וועדת הדירקטוריון, ואיתגור הפרמטרים במודלים השונים לעניין הנזילות.

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים

לרבעון שהסתיים ביום 30 ביוני 2020		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
137,105		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
17,682	225,340	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,594	71,876	פיקדונות יציבים
12,932	114,916	פיקדונות פחות יציבים
1,156	38,548	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
81,009	130,679	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
570	2,279	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
79,700	127,661	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
739	739	חובות לא מובטחים
-	3	מימון סיטונאי מובטח
26,338	98,515	דרישות נזילות נוספות, מזה:
16,971	17,614	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
9,367	80,901	קווי אשראי ונזילות
2,887	2,887	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,749	52,348	מחויבויות מימון מותנות אחרות
129,665		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
306	306	הלוואות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
11,053	20,297	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
13,887	20,028	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
25,246	40,631	סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם***		
137,105		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
104,419		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
131%		יחס כיסוי נזילות (%)

- * ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.
- ** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 68.
- *** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 ובמרה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים (המשך)

לרבעון שהסתיים ביום 30 ביוני 2019*		
סך ערך משוקלל***	סך ערך לא משוקלל**	
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
111,017		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
15,215	200,304	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,264	65,283	פיקדונות יציבים
10,740	94,668	פיקדונות פחות יציבים
1,211	40,353	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
69,265	110,200	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
488	1,951	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
68,388	107,860	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
389	389	חובות לא מובטחים
-	3	מימון סיטונאי מובטח
22,096	99,052	דרישות נזילות נוספות, מזה:
12,333	13,629	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
9,763	85,423	קווי אשראי ונזילות
7,026	7,026	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,775	52,943	מחויבויות מימון מותנות אחרות
115,377		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
600	600	הלואאות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
15,481	22,460	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
12,049	17,094	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
28,130	40,154	סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם****		
111,017		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
87,247		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
127%		יחס כיסוי נזילות (%)

* כולל יתרות המיוחסות לפעילות מופסקת.
 ** ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.
 *** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 59.
 **** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים (המשך)

לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2019		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
109,137		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
15,097	199,825	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,295	65,896	פיקדונות יציבים
10,609	94,148	פיקדונות פחות יציבים
1,193	39,781	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
71,819	112,954	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
499	1,996	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
70,841	110,479	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
479	479	חובות לא מובטחים
-	4	מימון סיטונאי מובטח
20,440	93,378	דרישות נזילות נוספות, מזה:
10,740	11,341	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
9,700	82,037	קווי אשראי ונזילות
4,345	4,345	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,774	53,023	מחויבויות מימון מותנות אחרות
113,475		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
331	332	הלוואות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
12,578	20,734	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
10,421	15,538	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
23,330	36,604	סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם***		
109,137		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
90,145		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
121%		יחס כיסוי נזילות (%)

* ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.

** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 58.

*** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 ובמרה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

היחס הממוצע במהלך הרבעון השני של שנת 2020 (ממוצע תצפיות יומיות) עומד על 131% בממוצע ו-130% בתאגיד הבנקאי "סולו", כאשר הדרישה המזערית היא 100%. במהלך הרבעון היחס עלה לעומת הרבעון הקודם. העלייה ביחס נובעת בעיקר מגידול בפיקדונות הציבור מעבר לגידול באשראי לציבור, ובפרט פיקדונות של לקוחות פרטיים. קיימת תנודתיות מסוימת בין הימים במהלך החודש ותחלופה בין שקלים למטבע-חוץ, בעיקר בעקבות פעילות בנגזרים.

בעקבות משבר התפשטות נגיף הקורונה נצפו במהלך חודש מרץ לחצי נזילות בשוק מטבע-החוץ הישראלי. לחצים אלו נרגעו לקראת סוף אותו חודש. במסגרת ניהול סיכון הנזילות נקט הבנק בפעולות שתורמו לשימור ושיפור יחס הנזילות, זאת בנוסף לעלייה שנבעה משינוי תמהיל הפיקדונות ובכללם גידול בפיקדונות קמעונאיים לקראת סוף הרבעון הראשון. במהלך הרבעון השני הבנק המשיך לשמור על יחסי נזילות נאותים, בין היתר בזכות המשך גידול בפיקדונות הקמעונאיים.

עיקר הנכסים הנזילים של הבנק הינם אגרות-חוב ממשלתיות של ממשלת ישראל בשקלים ובמטבע-חוץ, אגרות-חוב של ממשלת ארצות-הברית במטבע-חוץ והפקדות בבנקים מרכזיים (בבנק ישראל ובפדרל ריזרב). הנכסים הנזילים מוחזקים בחלקם בבנק ובחלקם בחברות הבנות, כאשר הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חלק מהחברות הבנות לבנק עצמו, בדגש על חברות בנות בנקאיות בחו"ל. חלק מהחברות הבנות מחזיקות נכסים נזילים לזמן משבר (או קו אשראי מחברת האם) בהתאם לצורך, והבנק אינו מסתמך על נכסים אלו. הבנק מנהל את יחס כיסוי הנזילות, ובהתאם את הנכסים הנזילים, בהפרדה בין שקלים ומטבע-חוץ. לפירוט נכסים נזילים לפי רמות ראה טבלה להלן. דירקטוריון הבנק אימץ מגבלה פנימית המחמירה מהדרישה הרגולטורית ליחס כיסוי הנזילות, הן לתאגיד הבנקאי "סולו" והן בממוצע.

מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים ועסקים קטנים בישראל, היוצרים סיכון נזילות נמוך ביחס למקורות אחרים. בנוסף, הבנק מתממן באמצעות הנפקות, פיקדונות מחברות עסקיות ופיננסיות ועוד. המקורות במטבע-חוץ כוללים פיקדונות מלקוחות פרטיים ומלקוחות עסקיים בארץ, תושבי חוץ, חברות ישראליות בחו"ל, הנפקת CDs ומכשירים אחרים המבוססים על-ידי ה-FDIC בארצות-הברית ומקורות נוספים. על פיקדונות מגופים עסקיים ופיננסיים שמועד פירעונם עד חודש חלים על-פי ההוראה מקדמי יציאה גבוהים, ולכן הם תורמים תרומה גבוהה יחסית לתזרים היוצא. הבנק מנהל מעקב אחר ריכוזיות מקורות המימון בחתכים שונים, הן בשקלים והן במטבע-חוץ, ועומד במגבלות הפנימיות בנושא. הבנק אינו מסתמך על מימון משוק ההון כמקור מימון עיקרי.

נגזרים יוצרים תזרים נכנס גבוה ותזרים יוצא גבוה ומביאים להסטת נכסים נזילים ותזרים יוצא נטו בין שקלים למטבע-חוץ, אך תרומתם נטו בסך המטבעות נמוכה. בתחשיב הנכסים הנזילים הבנק אינו כולל ביטחונות שהוא נדרש להפקיד כנגד פעילות בנגזרים, ומביא בחשבון תנודתיות בהיקף הפקדה זו, כנדרש בהוראה.

לוח ז-2: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל

ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 30 ביוני 2020	יתרה ליום 30 ביוני 2020	
134,436	139,918	נכסי רמה 1
2,257	2,803	נכסי רמה 2א
412	537	נכסי רמה 2ב
137,105	143,258	סך-הכל HQLA
ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 30 ביוני 2019	יתרה ליום 30 ביוני 2019	
109,462	103,384	נכסי רמה 1
1,198	1,168	נכסי רמה 2א
357	342	נכסי רמה 2ב
111,017	104,894	סך-הכל HQLA
ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2019	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019	
107,647	113,251	נכסי רמה 1
1,185	1,171	נכסי רמה 2א
305	302	נכסי רמה 2ב
109,137	114,724	סך-הכל HQLA

ח. סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד העלול להיגרם מתהליכים פנימיים כושלים או לקויים, מפעולות אנוש, מכשלים במערכות וכן מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין. כשל הקשור לאחד הגורמים האמורים עלול להביא לפגיעה אפשרית ברווחיות. הבנק מפעיל יחידות בקרה, לרבות יחידות אבטחת מערכות מידע והגנת הסייבר, המשכיות עסקית, ביטחון, קצין ציות ראשי, נהלים ומערכות מקיפים בנושאים הקשורים לפעילות בנקאית, ניהול משאבי אנוש, בקרות תהליכים, פעילות בחירום ועוד.

לאור התפשטות נגיף קורונה הבנק נקט בשורה של תהליכים ואמצעים כמו גם כמצוין להלן בסעיפים סיכונים אבטחת מידע וסייבר והיערכות לחירום. ככלל, הסיכונים התפעוליים שקשורים למשבר והשלכותיו נותחו והוערך כי אופן העבודה עלול להגביר את החשיפה לסיכונים התפעוליים. נשקלים ומיושמים בקרות ואמצעים מתאימים למזעור הסיכון. עם זאת, בשל אי הוודאות הרבה השוררת בשלב זה, לא ניתן להעריך את מלוא ההשפעות העתידיות של משבר התפשטות הנגיף על התפתחות הסיכון התפעולי בבנק.

ח.1. סיכונים אבטחת מידע וסייבר

סיכון הסייבר הינו הסיכון לנזק ובכללו שיבוש, הפרעה, השבתה של פעילות, גניבת נכס, איסוף מודיעין או פגיעה במוניטין או באמון הציבור כתוצאה מהתרחשות אירוע סייבר. בתחום הסייבר מתנהלת פעילות כנדרש בהוראות בנק ישראל ובכללן הוראת ניהול בנקאית תקין 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, הוראת ניהול בנקאית תקין 363 בנושא שרשרת אספקה, חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 וחוקים אחרים בהתאם לעניין, במטרה להגן על מערך טכנולוגית המידע ולמזער את הסיכונים. סיכונים אבטחת מידע וסייבר בבנק מנוהלים על-ידי מערך אבטחת מערכות מידע וסייבר בחטיבת הטכנולוגיה והמחשוב.

בשנים האחרונות חל גידול בתחכום ובחומרת תקיפות הסייבר על המגזר הפיננסי העולמי, כאשר מגמות ההתפתחויות הטכנולוגיות כגון מחשוב ענן, פתיחות לממשקים חיצוניים והרחבת השירותים הדיגיטליים מחד ורמת התחכום והכלים העומדים לרשות התוקפים מאידך מגדילים את החשיפה לסיכונים סייבר. המגזר הבנקאי בישראל, ובכלל זה הבנק, חווים באופן שוטף התקפות סייבר, כגון DDOS (התקפת מניעת שירות מבוזרת Distributed Denial Of Service attack - תקיפות שנועדו להשבית מערכת מחשב על-ידי יצירת עומס חריג על משאביה), דייג (דייג - Phishing - הוא ניסיון לגניבת מידע רגיש על-ידי התחזות ברשת האינטרנט) וכדומה. בחציון הראשון של שנת 2020 לא נתגלו בבנק אירועי סייבר מהותיים. הבנק משקיע אמצעים רבים (אנושיים וטכנולוגיים) בכדי לחזק את מערך אבטחת המידע והגנת הסייבר על מנת להתמודד עם התפתחות האיומים. מערך ההגנה של הבנק מורכב משכבות הגנה המשלבות טכנולוגיות מתקדמות. הבנק מפעיל תהליכי הגנת סייבר על מנת למזער את הסיכון לחדירה וגישה לא מורשית למערכות המידע ולהתממשות תקיפות, ולהבטיח את נכונות, זמינות וחשאיות מאגרי המידע. במקביל מפעיל הבנק תהליכי גילוי וזיהוי אירועי סייבר בכל שעות היממה, ובכללם הפעלת מרכז אירועי אבטחת מידע. כמו-כן הבנק נערך להכלת אירועי סייבר תוך מזעור הנזק על נכסי הבנק ולקוחותיו. הבנק פועל באופן מתמיד לזיהוי יעדי ההגנה, האיומים, הסיכונים ואפקטיביות ההגנה ובונה את תוכניות העבודה לשיפור מערך ההגנה בהתאם.

הבנק מעדכן באופן שוטף את הערכת הסיכונים ביחס לתובנות מאירועי סייבר בארץ ובעולם הרלוונטיים למערכות הבנק ופעילותו העסקית. בנוסף, הבנק רואה חשיבות רבה בקיום תרבות ארגונית לניהול סיכון ולכן פועל בדרכים מגוונות (כגון: הרצאות, תקשורים, ותרגילים בדרגים שונים) להגברת מודעות העובדים לסיכונים הסייבר.

היחידה לניהול סיכונים בסייבר בחטיבה לניהול סיכונים עוסקת בקביעת מדדים ומתודולוגיות להערכת בשלות ההגנה, ניתוח משמעויות עסקיות לתרחישי סייבר, אתגור מערך ההגנה, ובחינת התפתחויות בתחום סיכון הסייבר הרלוונטיות למערך הטכנולוגי והעסקי של הבנק.

הבנק עדכן את הערכת סיכונים הסייבר בהתאמה להתפתחות האיומים בתקופת התפשטות נגיף הקורונה, ומבצע פעילות מקיפה לצמצום הסיכון, בפרט לאור השינוי במתכונת העבודה בבנק למעבר משמעויות של עובדים לעבודה מרחוק. מערך הגנת הסייבר פיתח מענה לצמצום סיכון העבודה מרחוק ובנוסף הנחה את עובדיו וספקיו בדרכים לצמצום הסיכון, בין היתר על-ידי הגברת מודעות לסיכונים הסייבר החדשים והמתפתחים. כמו-כן, הועלתה המוכנות לפעולות דיג והונאת לקוחות שעלולות להתרחש תוך ניצול המשבר וחששות הציבור.

ח.2. היערכות לחירום

בבנק מנוהלת ומיושמת תוכנית רציפה להיערכות לחירום ולהמשכיות העסקית (BCMP - Business Continuity Management Plan) בהתאם להוראות בנק ישראל מספר 355 ("ניהול המשכיות עסקית") ומספר 357 ("ניהול טכנולוגיית המידע") והרחבות נוספות. היערכות הבנק מבוססת על תוכניות פעולה מפורטות, נוהלי עבודה, ניסויים ותרגולים תקופתיים המוגדרים במערכת נהלים לשעת חירום. כחלק מהיערכות לחירום ביצע הבנק מהלך רוחבי של קביעת מדיניות, הגדרת תרחישי יחוס, מיפוי וניתוח תהליכים קריטיים והמשאבים הנדרשים לאישושם בחירום (BIA) ועדכון תוכנית הפעולה על בסיס מתודולוגיות מקובלות בעולם. תוכנית הפעילות מערבת את כל חטיבות הבנק, באמצעות ממוני המשכיות עסקית חטיבתיים וצוותים ייעודיים. תוכנית ה-BCP מובלת על-ידי יחידת ניהול המשכיות עסקית ייעודית (BCM), כפופה למנהל ההמשכיות העסקית בבנק ולמנהל צוות החירום הבנקאי (מנהלת חטיבת טכנולוגיה ומיחשוב).

מדיניות ההמשכיות העסקית אומצה גם בחברות הבנות בארץ ובעולם וכן בסניפי חו"ל של הבנק, בהתאמה למדיניות ממשל תאגידי והנחיות בנק ישראל. בנוסף, מבצע הבנק תרגילי חירום תקופתיים, הכוללים הן תרחישים תפעוליים והן תרחישים עסקיים מורכבים, בהשתתפות היחידות השונות, מרמת הסניפים, מנהלות, יחידות, חטיבות ועד רמת הנהלת הבנק. הבנק הקים אתר מחשוב מרכזי חדש מרוחק להבטחת זמינות ומיגון מערכות המידע והמידע עצמו.

מערך ניהול ההמשכיות העסקית בבנק אושר על-ידי מכון התקנים הישראלי כתואם את דרישות התקן הבינלאומי ISO22301. במסגרת היערכות להמשכיות העסקית הבנק נערך לטיפול במגוון של תרחישים אפשריים. ביחס לתרחישי חירום שבגינם עלול להיגרם לזק משמעותי מנוטרות מערכות התרעה של "אורות אדומים" וקיימות תוכניות מגירה מפורטות. תרחישי הקיצון נבחנים ונידונים תקופתית בצוות טיפול בתרחישי קיצון וריכוזי סיכון. הפעלת תוכניות המגירה היא באחריות הנהלה או צוות הנהלה ייעודי לטיפול בהיבטים הפיננסיים של מצבי משבר. יצוין כי צ'ארטר להקמתו של צוות כזה כלול אף הוא בין תוכניות המגירה.

במסגרת היערכות להמשכיות העסקית הבנק נערך לטיפול במגוון של תרחישים אפשריים וביניהם לתרחיש פנדמיה. הבנק פעל בסוף הרבעון הראשון ובתחילת הרבעון השני במתכונת חירום בשל התפשטות נגיף הקורונה, כאשר מתכונת העבודה בבנק צומצמה ביחס לרגיל, ללא ביצוע שינויים מהותיים בתנאי העסקה וההטבות לעובדים. בחודש מאי הבנק חזר למתכונת עבודה מלאה תוך התאמת אופן העבודה לנסיבות המשתנות. הבנק פועל בכל המישורים ובהתאם לתקנות שעת חירום לצמצום התפשטות נגיף הקורונה, בהתאם להנחיות משרד הבריאות, הקלות רגולטוריות והנחיות בנק ישראל ויתר התקנות המחייבות על מנת להבטיח המשך מתן שירות בערוצים השונים. תוכניות החירום של הבנק הופעלו על מנת להקטין את ההסתברות להדבקה רחבה ובכלל זה יחידות קריטיות פוצלו למבנים שונים/בין קומות ו/או עברו לעבודה במשמרות הומוגניות ככל הניתן וכן שופרו יכולות העבודה מרוחק (עבודה מהבית). פוזרו חומרי חיטוי, הגיינה ומיגון בכל מבני הבנק, נשמר המרחק הנדרש בין העובדים בכל המרחבים ומתקיימות בדיקות חום כנדרש. הנחיות מופצות למנהלים ולעובדים באופן רציף. מתנהל מעקב וקשר שוטף עם העובדים בבידוד והחולים והוקם מערך סיוע והסברה לעובדים. בסניפים נשמרות הנחיות בכל הנוגע לקבלת קהל והנחיות להגיינה. תקשור נרחב מתבצע בשוטף בערוצים השונים ללקוחות הבנק על מנת לעדכן על הפעילות השוטפת של מערך הסניפים, מימוש ההקלות בחיבור/זיהוי הלקוחות ל/בערוצים הישירים על מנת לסייע במתן השירות, בכלל זה כרטיסי אשראי ופנקסי שיקים נשלחים ללקוחות, ומומשו ההקלות שאפשר הרגולטור. הבנק עומד בקשר עם ספקיו על מנת לוודא המשך שירות רציף וכך גם עם חברות הבנות בארץ ובסניפי חו"ל ועם שותפיו השונים במערכת הבנקאית והשירותים הפיננסיים. בנק ישראל מדווח בתדירות שהוגדרה על ידו או בעת אירוע חריג על-פי ההנחיות. מתכונת העבודה מתעדכנת מעת לעת בהתאם להנחיות ולהתפתחויות השונות.

למידע נוסף בנושא סיכון תפעולי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019](#).

ט. סיכון ציות

סיכון הציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שהוא אינו מקיים את הוראות הציות בהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין 308.

תחת סיכון הציות כלולים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור (לרבות אלה העוסקות בדיני המס), מתן ייעוץ ללקוח, אכיפה בניירות-ערך, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), הוראות ה-FATCA האמריקאי וה-CRS הבינלאומי והיבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או לשירותים ללקוחות או הוראות בעלות אופי דומה. סיכון הציות כולל גם את סיכון המוניטין הנלווה לאי-הציות להוראות האמורות.

במסגרת סיכון הציות נכלל גם הסיכון בקשר עם פעילות הבנק מול בנקים שמקום מושבם ברשות הפלסטינית אשר טעונה עמידה בדרישות רגולטוריות שונות, בפרט בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור, וכרוכה במעקב אחר העברות כספים אל ומאת תושבי הרשות הפלסטינית.

בתחילת שנת 2009 הפסיק הבנק את פעילותו עם בנקים וסניפים שמקום מושבם ברצועת עזה, לאחר שהממשלה הכריזה על עזה כעל ישות עוינת. במרוצת השנים, חזר הבנק ופנה לבנק ישראל ולמשרד האוצר והודיע כי נוכח הבעייתיות הכרוכה במתן שירותים בנקאיים לבנקים הפלסטיניים ברצונו להפסיק מתן שירותים אלה.

בחדש ינואר 2018 קיבל הבנק כתבי חסינות ושיפוי חתומים מהיועץ המשפטי לממשלה ומשרד האוצר. כתב החסינות מגן על הבנק, נושאי משרה בו ועובדיו מפני הגשת כתב אישום בישראל בגין עבירות מסוימות בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור ביחס לשירותים שהבנק העניק או יעניק לבנקים פלסטיניים מיום 28 במרץ 2016 ועד ליום 31 במאי 2019 ("תקופת החסינות והשיפוי"). בהמשך לכתב החסינות, קיבל הבנק בינואר 2018 מכתב מהמפקחת על הבנקים ובו הודעתה כי לא יינקטו צעדי אכיפה בכל הנוגע לפעולות של הבנק בקשר למתן שירותי קורספונדנציה שעליהם חל כתב החסינות.

בכתב השיפוי התחייבה מדינת ישראל לשפות את הבנק בסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין הוצאות (חבות לפי פסק דין והוצאות משפט) בהן יישא הבנק במסגרת הליכים אזרחיים או הליכים פליליים שלא הסתיימו בהרשעה אשר ננקטו כנגד הבנק, נושא משרה בו או עובד בקשר עם מתן השירותים הקורספונדנטים בתקופת החסינות והשיפוי. התחייבויות החסינות והשיפוי הניתנות לבנק כאמור כפופות לסייגים שנקבעו בהן ולתנאים בהם על הבנק לעמוד.

לאור בקשת המדינה לדחות את מועד סיום מתן השירותים הקורספונדנטים עד ליישומם של פתרון ארוך טווח למתן השירותים הקורספונדנטים, באמצעות הקמת חברה ממשלתית אשר תספק לבנקים פלסטיניים שירותים אלה - ניתן ביום 30 ביוני 2019 כתב שיפוי מעודכן המאריך את תקופת השיפוי עד ליום 28 בפברואר 2021 (ולכל היותר עד 31 במאי 2021). בהתאם לכתב השיפוי המעודכן, עודכן סכום השיפוי בו התחייבה המדינה כלפי הבנק כמפורט לעיל, לסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין כל הליך (ולא באופן מצטבר). כמו-כן, מכתב מעודכן מטעם היועץ המשפטי לממשלה האריך את תקופת החסינות עד ליום 31 במאי 2021.

למידע נוסף בנושא סיכון הציות ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019](#).

י. סיכון משפטי

הסיכון המשפטי כולל, בין היתר, תביעות משפטיות, פסקי דין, חוסר יכולת לאכוף חוזים, וכן חשיפה לקנסות (Fines, Penalties) או צעדי אכיפה (Enforcement measures) כתוצאה מפעילות פיקוחית והסדרים פרטניים (Private Settlements) שעלולים לשבש או להשפיע באופן שלילי על פעילות קבוצת הבנק. הקבוצה נעזרת במערך ייעוץ משפטי פנימי וחיצוני, לצורך התמודדות עם הסיכון.

למידע נוסף בנושא סיכון משפטי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019](#) וביאור [25 בדוחות הכספיים לשנת 2019](#) וביאור [10 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

יא. סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מוגדר כסיכון קיים או עתידי לפגיעה בהכנסות או בהון כתוצאה מתדמית שלילית על-ידי מחזיקי העניין הרלוונטיים כגון: לקוחות, צדדים לעסקות, בעלי מניות, משקיעים, או גופים רגולטוריים. הסיכון, אשר בדרך כלל מתלווה לפעילויות אחרות וסיכונים אחרים, יכול להתממש במגוון דרכים כגון עזיבת לקוחות, רגולציות חדשות ועוד.

למידע נוסף בנושא סיכון מוניטין ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019](#).

יב. סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו סיכון להכנסות ו/או להון הקבוצה, שנובע מתהליכי חקיקה ו/או מטיטוטות הוראות של גופים רגולטורים שונים, שגורמים לשינויים בסביבה העסקית של הקבוצה. שינויים אלה יכולים להשפיע, לעיתים, על יכולת הקבוצה להציע שירותים מסוימים ו/או לחייבה לבצע השקעות טכנולוגיות ואחרות בעלות ניכרת ותוך פגיעה בלוח הזמנים לפיתוח שירותים מתוכננים אחרים.

למידע נוסף בנושא סיכון רגולציה וחקיקה ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019](#). לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [ביאור 16 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

יג. סיכון כלכלי

זיהוי גורמי הסיכון בסביבה הכלכלית נעשה על-ידי המחלקה הכלכלית תוך מעקב אחר נתונים כלכליים ופיננסיים שוטפים בארץ ובעולם, והערכה מקצועית של המשמעותיות הנגזרות מנתונים אלו. המחלקה ממפה ומדווחת על הסיכונים הפוטנציאליים במשק ובשווקים הפיננסיים לצוותים ולוועדות הרלוונטיים. במקביל עורכת המחלקה סט תרחישי קיצון בעלי הסתברות להתממשות עתידית, אף אם נמוכה, שלהערכתה עשויות להיות להם השלכות כלכליות ופיננסיות משמעותיות על המשק ועל הבנק. תרחישי הקיצון מתעדכנים מדי שנה בהתאם למפת הסיכונים, התרחישים מאושרים על-פי הנהלים על-ידי הגורמים המוסמכים לכך. בד בבד, המחלקה הכלכלית בוחנת שורה של "נורות אזהרה" שעשויות לאותת על עלייה בהסתברות לאירוע של תרחיש קיצון. דיווח על נורות האזהרה מבוצע באופן שוטף לצוות ההנהלה לניהול סיכונים.

הבנק מתרגם את תנאי השוק בתרחיש להשפעה על פעילותו העסקית בהתאם לתחומי הסיכון השונים, ובוחן את ההשפעה על הרווחיות, ההון והלימות ההון תוך ניטור הסיכונים והמגזרים אשר עשויים להיות מושפעים מהשינויים הכלכליים במשק ובעולם, והתאמת מדיניותו ופעילות הבקרה לפי צורך. בין היתר, הבנק בוחן את נירות-ערך בתיק ההשקעות בישראל ובחו"ל, את החשיפה למוסדות פיננסיים זרים, וכן מוקדי סיכון בתיק האשראי העלולים להיות מושפעים מן ההתפתחויות ועומד באופן שוטף בדרישות הנזילות כנדרש מהוראות הפיקוח.

לפרטים בדבר התפשטות נגיף הקורונה ראה [פרק ב.5. לעיל](#).

לפרטים בדבר מצב המשק בישראל ובעולם ראה [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

יד. סיכון אסטרטי

סיכון אסטרטי הנו סיכון מהותי עכשווי או עתיד לרווחים, הון, מוניטין או מעמד שעשוי להיגרם בעקבות שינויים בסביבה העסקית, החלטות עסקיות שגויות, יישום בלתי נאות של אסטרטגיה או החלטות עסקיות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים (לדוגמא מהלכי מתחרים), כלכליים או טכנולוגיים. בנוסף, הסיכון האסטרטי הנו פונקציה של התאמת היעדים האסטרטגיים של הארגון לסביבת פעילותו, התאמת התוכניות העסקיות שפותחו על מנת להשיג יעדים אלו, הקצאת המשאבים, ואיכות היישום. ככזה, הסיכון הוא מידע צופה פני עתיד.

בעקבות התפשטות נגיף הקורונה והשפעתו על הכלכלה העולמית והמשק המקומי הבנק בחן את ההשפעות לזמן הקצר, וכיום מעריך ובוחן את ההשפעות ארוכות הטווח על התוכנית האסטרטגית ואת התאמתה למצב.

למידע נוסף בנושא סיכון אסטרטי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019](#).

טו. סיכון סביבתי

סיכון סביבתי לבנק הוא הסיכון להפסד כתוצאה מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן, היכול להתממש באם יישא הבנק באחריות ישירה למפגע סביבתי, לרבות האפשרות שהבנק יידרש להסיר מפגע סביבתי או שמא יהיה אחראי בגין מפגע סביבתי כלפי צד שלישי, או כתוצאה מירידת-ערך של ביטחונות שמומשו. הסיכון אף עשוי להתממש בעקיפין, כתוצאה מהרעה במצבו הפיננסי של אחר בשל עלויות סביבתיות שמקורן בהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה. כמו-כן, ייתכן ויתממש סיכון מוניטין כתוצאה מייחוס לבנק, קשר לגורם למפגע סביבתי.

למידע נוסף בנושא סיכון סביבתי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019](#).